

QOY ƏDALƏT ZƏFƏR ÇALSIN!

"SƏS" qəzeti mənim
üçün ən əziz qəzetdir

№ 040 (7208)

"Ermənistan kommunikasiyaların
açılması ilə bağlı öhdəliklərini
indiyədək yerinə yetirməyib"

2

Azərbaycan güclü idman dövlətidir

4

Prezident İlham Əliyev: "İdmanın
kütləviliyini təmin edərək biz xalqımızın
sağlamlığını qoruyacağıq"

BMT və ABŞ:

Kim kimi şantaj edir?

3

Ramazan
"Qurani-Kərim"ın baharıdır

5

Bazarlarda vəziyyət: Məhsul
bol, alıcı az, qiymətlər baha...

15

Kamil bir palançı və ya
yarımçıq papaqçılıq...

12

Körpələrinizdən
ana südünü
əsirgəməyin

7

Siqaretin
bahalaşması
nələrə səbəb
olacaq?

16

Prezident İlham Əliyev martın 4-də D-8 İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatının Baş katibi İsiaka Abdulqadir İmamı qəbul edib. Ölkəmizin D-8 İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatına üzv olması ilə bağlı qəbul edilən yekdil qərara görə üzv dövlətlərə minnətdarlığını bildirən Prezident İlham Əliyev tamhüquqlu üzv kimi Azərbaycanın bu təsisatın inkişafı ilə bağlı söylərini əsirgəməyəcəyini vurğuladı. Dövlətimizin başçısı D-8 İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatı yaranandan bəri ona qoşulan ilk ölkənin Azərbaycan olmasından məmnunluğunu bildirdi. Prezident İlham Əliyev bu qərarı, eyni zamanda, üzv ölkələr tərəfindən Azərbaycana göstərilən hörmət və həmin ölkələr arasında böyük dostluğun nümunəsi kimi qiymətləndirdi. Dövlətimizin başçısı qeyd etdi ki, D-8 ölkələri ilə Azərbaycanın qarşılıqlı milli maraqlara əsaslanan səmərəli konstruktiv ikitərəfli münasibətləri mövcuddur. Azərbaycanın aidiyyəti qurumları ilə təşkilat arasında əlaqələrin yaradılmasının önəminə toxunan dövlətimizin başçısı onun coğrafiyasının Xəzər dənizi və Qafqaz regionuna genişlənməsinin əhəmiyyətini vurğuladı. Prezident İlham Əliyev bu xüsusda təşkilatın bölgəyə yaxınlaşmasında regionun mühüm ölkəsi kimi Azərbaycanın rolunu qeyd etdi. Dövlətimizin başçısı Baş katib İsiaka Abdulqadir İmamın ölkəmizə səfərinin səmərəli olacağına ümidvarlığını ifadə

“D-8 ölkələri ilə Azərbaycan arasında səmərəli münasibətlər mövcuddur”

Prezident İlham Əliyev D-8 İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatının Baş katibini qəbul edib

etdi. Qəbula görə minnətdarlığını bildirən D-8 İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatının Baş katibi Azərbaycanın bu təsisata üzv olması və müqəddəs Ramazan ayı münasibətilə təb-

riklərini çatdırdı. Qonaq, eyni zamanda, COP29-da Azərbaycanın uğurlu sədrliyi ilə bağlı dövlətimizin başçısını təbrik edərək, ölkəmizin sədrliyi çərçivəsində COP29-da iqlim gündəliyi üzrə ciddi qərarların qəbul olunduğunu vurğuladı.

D-8-in dünyada 1,2 milyard əhalisi olan üzv dövlətləri əhatə edən böyük iqtisadi və ticari potensiala malik təsisat olduğunu deyən Baş katib onun fəaliyyətinin əsasında ölkələr arasında iqtisadi-ticari münasibətlərin inkişafının dayandığını qeyd etdi. Qonaq əminliyini bildirdi ki, Azərbaycan təşkilatın daha da inkişaf etdirilməsinə, gündəlikdə duran məsələlərin həyata keçirilməsinə öz əsaslı töhfəsini verəcək. Görüşdə D-8 çərçivəsində enerji, iqlim fəaliyyəti, ticarət, kiçik və orta sahibkarlığın inkişafı, gənclər, media və qarşılıqlı maraq doğuran digər istiqamətlərdə əməkdaşlığın inkişaf perspektivlərinə dair fikir mübadiləsi aparıldı.

Prezident İlham Əliyev “Tatneft”, “KazMunayQaz” və “Uzbeknefteqaz” şirkətlərinin rəhbərlərini qəbul edib

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev martın 4-də Rusiyanın “Tatneft” şirkətinin baş direktoru Nail Maqanovu, Qazaxıstanın “KazMunayQaz” şirkətinin İdarə Heyətinin sədri Asxat Xasse-novu və Özbəkistanın “Uzbeknefteqaz” şirkətinin İdarə Heyətinin sədri Baxodir-jon Sidikovu qəbul edib. Dövlətimizin başçısı bu gün çoxtərəfli əməkdaşlığın yeni mərhələsinin başladığını deyərək, bunun üçün hazırlıq işlərinin uğurla aparıldığını vurğuladı. Azərbaycan, Rusiya, Qazaxıstan və Özbəkistanın neft şirkətləri arasında çox sıx istehsalat münasibətlərinin artıq qurulduğunu məmnunluqla qeyd edən Prezident İlham Əliyev ikitərəfli formatda bir sıra layihələrin həyata keçirildiyini dedi, bu xüsusda söyləri birləşdirməyin önəminə

“Ermənistan kommunikasiyalarının açılması ilə bağlı öhdəliklərini indiyədək yerinə yetirməyib”

Otuz ilə yaxın müddətdə Azərbaycanın beynəlxalq səviyyədə tanınmış suveren ərazilərini işğal altında saxlamış, Azərbaycanın Naxçıvan Muxtar Respublikasının blokadaya düşməsinə səbəb olmuş Ermənistanın 44 günlük Vətən müharibəsindən sonrakı 4 ildə də kommunikasiyaların açılması üzrə real danışıqlar prosesinə müsbət töhfə vermədiyi hər kəsə məlumdur.

AZƏRTAC xəbər verir ki, bu sözlər Xarici İşlər Nazirliyinin mətbuat katibi Ayxan Hacızadənin “Armenpress” xəbər agentliyində Ermənistanın baş nazirinin kommunikasiyalara dair dərc olunmuş məqaləsi ilə bağlı yerli medianın sualına cavabında yer alıb. Mətbuat katibi bildirib ki, Azərbaycanın qərb bölgələrini Naxçıvanla birləşdirən kommunikasiyaların açılması məsələsi ilə bağlı Ermənistan yazılı təsbit olunmuş və imzalanmış öhdəliklərinin mövcud olduğunu bilsə də, onları indiyədək yerinə yetirməyib. Ümumilikdə Ermənistanın mahiyyətə əhəmiyyəti olmayan, icrası çətin və praktiki cəhətdən uzun marşrutlar üzrə təkliflər irəli sürməsi diqqəti prosesdən və öhdəliklərdən yayındırmaq məqsədi daşıyır.

Əgər Ermənistan tərəfi həqiqətən də bölgədə kommunikasiyaların açılmasında maraqlıdırsa, öhdəliklərindən boyun qaçırmamalı və bölgədəki yeni realıqlara uyğun şəkildə kommunikasiyaların açılması istiqamətində praktiki addımlar atmalıdır.

toxundu. Dövlətimizin başçısı birgə istehsal və dost ölkələrə sifarişlərin həyata keçirilməsi baxımından da dördtərəfli əməkdaşlığın rolunu qeyd etdi.

Söhbət zamanı yeni yaradılan əməkdaşlıq formatının perspektivləri barədə fikir mübadiləsi aparıldı, onun ölkələrimiz arasında iqtisadi sahədə əlaqələrin daha da genişlənməsi işinə töhfə verəcəyinə ümidvarlıq ifadə olundu. Vurğulandı ki, bu format çərçivəsində şirkətlər arasında fəvqəladə halların aradan qaldırılması və birgə reaksiya qruplarının yaradılması, rəqəmsal texnologiyalar və proqram təminatı sahələrində işlərin optimallaşdırılması, müştərəklər satınalmaların təşkili, habelə müxtəlif sənaye sahələrinin inkişafı üzrə əməkdaşlıq nəzərdə tutulur.

Qeyd edildi ki, bu yeni əməkdaşlıq formatı digər xarici şirkətlərin qoşulması üçün də açıqdır.

Birləşmiş Ştatların Respublikaçıların BMT üzərində nəzarəti bərpa etmək təşəbbüsünün maliyyə məqsədləri ilə bağlı müxtəlif fikirlər var və belə görünür ki, bu məsələ çox maraq doğurub. Əslində, bütün bu addımların hansısa bir təzyiq vasitəsi olduğu qənaətinə olanlar da az deyillər. Belə zənn olunur ki, ortada bir şantaj niyyəti var. Amma maraqlı və sual doğuran odur ki, görəsən, kim kimi şantaj edir?...

Bildiyimiz kimi, bir qrup respublikaçı senator ABŞ Konqresinə "BMT-nin tam geri çəkilmə aktı" adlı qanun layihəsi təqdim edib. Onu da bilir ki, bu sənəd BMT ilə ABŞ-ı əlaqələndirən bütün qaydaların ləğvinə nəzərdə tutur. Bundan əlavə, mətn maliyyələşdirmənin dayandırılmasını və BMT Katibliyinin əməkdaşlarının diplomatik toxunulmazlığının ləğvinə nəzərdə tutur. Bununla bağlı bezi KİV-lər respublikaçıların təşəbbüsünü ABŞ-ın BMT-dən çıxması layihəsi adlandırmağa tələsdilər də. Lakin bezi politoloqlar hesab edirlər ki, realıqda bu heç də belə deyil. Respublikaçılar dünya təşkilatında iştirakdan tamamilə imtina etmək niyyətində deyillərmiş...

Xatırladaq ki, sözügedən qanun layihəsinin təşəbbüskarları olan senatorlar BMT Katibliyinin müəyyən maliyyə "sui-istifadələrini" göstərirlər. Müvafiq olaraq, onlar öz hərəkətlərini amerikalı vergi ödəyicilərinin vəsaitlərini qorumaq istəyi ilə izah edirlər. Eyni zamanda, "tənzimləmənin" BMT rəsmilərinin fiskal məsuliyyətini artıracağı və Çin onlar üzərində təsirini azaldacağını bildirilir. Həmçinin, onu da onutmaq lazım deyil ki, qanun layihəsinin bəndlərindən biri məhz gələcəkdə BMT ilə qarşılıqlı əlaqənin mümkünlüyünü nəzərdə tutur, lakin yalnız bezi sərt şərtlərlə və ələlxüsus da Senatın təsdiqi şərti əsas hesab olunur.

Onu da unutmaq lazım deyil ki, bu gün Vaşinqton məhz Birləşmiş Millətlər Təşkilatının əsas sponsorlarından biridir və onun büdcəsinə 22% "töhfə" verir. Müqayisə üçün diqqətə çatdırmaq ki, Çin və Aİ-nin hər biri BMT

BMT və ABŞ: Kim kimi şantaj edir?

xərclərinin təxminən 15%-ni, Yaponiyaya 8%-ni, İngiltərə 4,5%-ni, Rusiyaya 2%-ni təşkil edir. Eyni zamanda, onu da nəzərə almaq lazımdır ki, amerikalıların "səxavəti" heç də fədakarlıq da deyilməmiş. Anqlosakslar BMT-nin, xüsusən də Beynəlxalq Valyuta Fondu və Dünya Bankı kimi qurumların maliyyə arxitekturasının müəllifləridirlər. Sırr da deyil ki, Beynəlxalq Valyuta Fondu (BVF) beynəlxalq ticarətdə hesablaşmalar üçün istifadə olunan valyutaların sabitliyini təmin etmək üçün yaradılıb. Həmçinin məlumdur ki, Dünya Bankı zəif inkişaf etmiş iqtisadiyyatların güclənməsinə kömək etmək üçün onlara kreditlərin verilməsinə cavabdehdir. Belə çıxır ki, hər iki BMT maliyyə qurumu maliyyə əməliyyatları

üçün "ehtiyat valyutalar səbəbindən" istifadə edir. Təbii ki, bunlara ABŞ dolları, eyni zamanda, avro, Yapon iyni, Britaniya funt sterlinqi və Çin yuanı daxildir. Sözsüz ki, BVF və Dünya Bankının kreditləri ehtiyat valyutalarda verilir. Dünyanın mərkəzi banklarından ehtiyatlarının əksəriyyətini ehtiyat valyutalarda saxlamaları da tələb olunur. Üstəlik, Federal Ehtiyat Sisteminin pul vahidi əsas hesab olunur. 2023-cü ilə qədər dünya ölkələrinin bütün qızıl-valyuta ehtiyatlarının 60%-dən çoxu dollarlarda saxlanılırdı. Amma hamı bilir ki, son iki ildə Amerika valyutasının "payı" azalıb, lakin hələ də "əhəmiyyətli səviyyədə" də qalır. Ona görə də Vaşinqton BMT-yə maliyyə ayırmaq, faktiki olaraq, beynəlxalq hesablaşmalarda

öz valyutasından istifadəni maliyyələşdirir. ABŞ-ın beynəlxalq strukturlarda əvvəlki iştirak təcrübəsini xatırlatmaq bu məqamda tam yerinə düşür. Beləki, Birinci Dünya Müharibəsi başa çatdıqdan sonra Amerika prezidenti Vudro Vilson yeni beynəlxalq strukturun, yəni, "Millətlər Liqasının" yaradılması təşəbbüsü ilə çıxış etdi. Demokratik dövlətlərin bu birliyinin müharibələr və qarşıdurmalar üçün "dərəcə" çevriləcəyi də elan edildi. 1919-cu ildə Vilsonun rəhbərliyi ilə təşkilatın nizamnaməsi də hazırlandı. Eyni zamanda, nizamnamə sənədi 44 ölkə tərəfindən imzalandı da. Millətlər Cəmiyyətinin nizamnamə orqanlarının, yəni, məclis, katiblik və şuranın formalaşdırılması nəzərdə tutulurdu. Sonuncu müasir BMT Təhlükəsizlik Şurasının analoqu kimi çıxış edirdi və daimi və qeyri-daimi üzvlərdən ibarət idi. Daimi üzv yerlər ABŞ, Britaniya İmperiyası, Fransa, İtaliya və Yaponiya üçün ayrılmışdı. Lakin ABŞ Senatı "qəflətən" nizamnaməni ratifikasiya etməkdən imtina etdi. Buna görə də ABŞ formal olaraq Millətlər Liqasına üzv olmadı. Beləliklə, belə məlum oldu ki, Birləşmiş Ştatlar Millətlər Liqasının İqtisadi və Maliyyə Təşkilatı adlanan texniki orqanının fəaliyyətində iştirak etdi. Sözügedən struktur, digərləri ilə yanaşı, beynəlxalq kreditlərin verilməsinə cavabdeh də idi. Kreditlərin verilməsi birbaşa Amerika subsidiyalarından asılı sayılırdı və Birləşmiş Ştatlar Millətlər Liqasının üzvü olmadığı üçün kreditlərinə görə əlavə zəmanət də tələb edirdi. Donald Trampın müttəfiqlərinin təşəbbüsünü xatırladaraq, nəzərə çatdırmaq istəyirik ki, biz məhz ABŞ-ın BMT-dən tam çıxmasından danışırıq və bu heç müzakirə də olunması deyil. Mövcud durum, şərtlər tamamilə fərqli diqtələr ortaya qoyur. Beləki, BMT-dən çıxmaq üçün Vaşinqton alternativ beynəlxalq təşkilat yaratmalıdır. Əks halda, dollar ehtiyat valyuta statusunu tamamilə itirə bilər. Bax elə bütün bu faktları və arqumentləri nəzərə alıqda təbii və bədhəştən bir sual ortaya çıxır ki, görəsən, həqiqətən də kim kimi və nə məqsədlə şantaj edir?...

İnam Hacıyev

Martin 4-də AMEA-nın Rəyasət Heyətində tanınmış riyaziyyatçı alim, riyaziyyat elmləri doktoru, professor Kamal Soltanovla görüş keçirilib. Görüşdə çıxış edən AMEA-nın prezidenti akademik İsa Həbibbəyli tədbirin keçirilməsində məqsədin tanınmış riyaziyyatçı alim, professor Kamal Soltanovun uzun illərdən həll edilməyən Navier-Stokes tənlikləri ilə bağlı əldə etdiyi yeniliklərlə tanış olmaq və onu cəmiyyətimizə tanıtmak olduğunu bildirib. Qeyd edib ki, professor Kamal Soltanovun həlli istiqamətində çalışdığı məsələ dünya miqyasında olan problemlərdəndir və onun bu iddiası olduqca mühüm məsələdir.

Azərbaycan alimlərinin dünya miqyasında elmi məsələlərin həllinə çox az hallarda iddia etdiklərini, bir növ onlarda özlərinə inamsızlıq yarandığını, bundan irəli gələrək ötən müddət ərzində Nobel mükafatına Azərbaycandan yalnız 4 müraciətin qeydə alındığını deyən akademik İsa Həbibbəyli bu mifi sındırmaq, onların düşüncəsini dəyişmək və özlərinə inam aşılamaq məqsədilə AMEA-da "Nobel mükafatına aparan yolun dərsləri: mif, realıqlar, uğurlar və çağırışlar" mövzusunda beynəlxalq elmi konfransın keçirildiyini xatırladı. Bildirib ki, Azərbaycan bəşəriyyətə görkəmli şəxsiyyətlər, dahi şair və yazıçılar, elm xadimləri bəxş edib və alimlərimiz, ziyalılarımız bu gün dünyada gedən böyük elmi problemlərin həllinə iddia etməkdən çəkinməməlidirlər. Akademik İsa Həbibbəyli uzun illər Türkiyədə çalışmış professor Kamal Soltanovun təşəbbüsünün bu gün dünyada ge-

AMEA-da tanınmış riyaziyyatçı alim Kamal Soltanovla görüş keçirilib

niş müzakirə edildiyini vurğulayıb. Qeyd edib ki, bugünkü görüş alimin elmi nailiyyətlərini Azərbaycan cəmiyyətinə tanıtmqla yanaşı, alimlərimizi böyük elmi iddialara təşviq etmək üçün stimül verəcək.

AMEA-nın Rəyasət Heyəti aparatının Elektron Akademiyə şöbəsinin müdiri dosent Fariz İmranov isə çıxışında professor Kamal Soltanovun elmi fəaliyyəti barədə danışmış. Fariz İmranov professor Kamal Soltanovun Azərbaycan Dövlət Universitetində (indiki BDU) ali təhsil aldığı, sonra Moskva Dövlət Energetika İnstitutunun aspiranturasında oxuduğunu və daha sonra Riyaziyyat və Mexanika İnstitutunda fəaliyyət göstərdiyini və o vaxtdan bu problemin həlli ilə məşğul olduğunu söyləyib. Qeyd edib ki, alim 2003-cü ildən Türkiyənin Hacettepe Universitetinə dəvət alıb və fəaliyyətini uğurla davam etdirib, gənc kadrlar hazırlamaqla yanaşı, riyaziyyatın nəzəriyyəsi ilə də məşğul olub. Bu gün professor Kamal Soltanovun tədqiqatlarının nəticəsi geniş şəkildə tətbiq olunur.

Daha sonra professor Kamal Soltanov əldə etdiyi elmi yeniliyə dair təqdimatla çıxış edib. Qırx ildən çox bir müddət ərzində Navier-Stokes tənlikləri üçün qoyulmuş Dirixle məsələsinin zəif həllərinin yeganəliyi üzərində işlədiyini deyən alim bildirib ki, bu tənliklər hidrodinamikanın əsas riyazi modelidir və həyatda axınlar hər yerdə olduğun-

dan onun öyrənilməsi vacib məsələlərdən biridir. Qeyd edib ki, bu tənliklərlə bağlı problem ABŞ-ın Kley Riyaziyyat İnstitutunun qoyduğu minilliyin 7 problemindən biridir və bu problem dünyada çox tanınmış alimlər tərəfindən araşdırılmaqdadır.

Professor Kamal Soltanov diqqətə çatdırıb ki, Navier-Stokes tənlikləri üçün qoyulmuş Dirixle məsələsinin zəif həllərinin mövcudluğu 3 ölçülü durum üçün 1932-ci ildə Leray tərəfindən, daha sonra 1934-cü ildə Hopf-Leray tərəfindən göstərilmiş və həllər fəzası təyin edilib. Amma həllərin təkliyi sualı cavabsız qalıb, ancaq 1959-cu ildə Lions-Prodi və sonra 1969-cu ildə Ladijenskaya 2 ölçülü durum üçün

həllərin yeganəliyini göstəriblər.

"Üçölçülü durum üçün bu sual indiye qədər açıq qalmışdı. 2015-ci ildə problemi həll etdiyimi anladım və əldə etdiyim nəticəyə əsaslanaraq məqalə hazırlayıb "arxiv.org" saytına yerləşdirdim. Bu problemi həll etmək üçün tamamilə fərqli bir metoddan istifadə etdim və yanaşmam, adətən yeganəliyin göstərilməsi üçün tətbiq olunan metodlardan köklü şəkildə fərqlənir. 2020-ci ildən məqaləni dünyada bu tənlikləri araşdırma bilən alimlərin hamısına və reytingi yüksək olan bütün jurnallara ardıcıl şəkildə göndərdim. 2023-cü ilin ortalarından başlayaraq, bezi jurnallardan cavablar gəlməyə başladı və onların məqaləni çap etməkdə çəkindikləri anla-

şıldı. Nəhayət, 2024-cü ilin payızında "Springer"də nüsxələnen "Russian Journal of Mathematical Physics" jurnalında dərc olundu", - deyərək bildirdi. Daha sonra AMEA-nın vitse-prezidenti akademik Rəsim Əliquliyev, Bakı Dövlət Universitetinin kafedra müdiri akademik Yusif Məmmədov, AMEA-nın akademik-katibi akademik Arif Həşimov və professor Kamal Soltanovun qardaşı dosent Rafael Soltanov çıxış edərək alimin bütün həyatını riyaziyyat elminin inkişafına həsr etdiyini, onun elmi tədqiqatlarının bir çoxun beynəlxalq miqyasda qəbul olduğunu və tətbiq edildiyini bildirdilər. Qeyd olunub ki, professor Kamal Soltanovun Navier-Stokes tənlikləri ilə bağlı elmi nəticəsi alimin uzun illər apardığı gərgin elmi fəaliyyətinin nəticəsidir və yüksək qiymətləndirməyə layiqdir.

Sonda çıxış edən akademik İsa Həbibbəyli professor Kamal Soltanovun Navier-Stokes tənlikləri ilə bağlı iddiasının Azərbaycan riyaziyyat elmi sahəsində yeni ideyalara, baxışlara, çağırışlara üzə çıxaraçağını söyləyib. Bildirib ki, zəngin tarixə malik olan Azərbaycan riyaziyyat elminin bugünkü tədqiqatçıların əsərləri hələ də ölkə üzrə ən çox istinad edilən elm sahələrindən biridir.

"Professor Kamal Soltanovun özünəinam hissi Akademiyada həyata keçirilən islahatlarla səsleşir və onun Navier-Stokes tənlikləri ilə bağlı əldə etdiyi nəticələrin nüfuzlu elmi jurnalda çap edilməsi mühüm elmi əhəmiyyətə malikdir", - deyən akademik İsa Həbibbəyli ona gələcək fəaliyyətində uğurlar arzulayıb.

Azərbaycanın beynəlxalq miqyaslı yarışlara, festivallara, global forumlara, konfranslara ev sahibliyi etməsi ölkəmizin elmə, təhsilə, mədəniyyətə, idmana və digər sahələrə olan diqqəti ilə yanaşı, bu və ya digər sahələrdə qazanmış olduğu uğur və nailiyyətlərin təsdiqidir. Paytaxtımızda NATO Parlament Assambleyasının seminarı, Bakı Beynəlxalq Humanitar, Gənclər siyasəti üzrə I Qlobal forumu, Caz Festivalı, "Bakı Elm Festivalı-2014", BMT-nin Sivilizasiyalar Alyansının 7-ci Qlobal Forumu, Ümumdünya Mədəniyyətərarası Dialoq Forumu kimi mühüm əhəmiyyət kəsb edən müxtəlif məzmunlu tədbirləri təşkil olunmasında Azərbaycanın qazandığı mövqeyi, ölkəmizin beynəlxalq çəkisi, yüksək imici səbəb olmuşdur. Beynəlxalq tədbirlərin keçirilməsi mürəkkəb bir mexanizmə malik olduğundan təşkilatçılıq, təhlükəsizlik, iqtisadi imkanların mövcudluğu da həlledici rola malikdir ki, ölkəmizdə bütün bu və ya digər tədbirlərin yüksək səviyyədə təşkili öz həllini tapır. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin davamlı və məqsədyönlü fəaliyyətinin nəticəsidir ki, Azərbaycan dünyada aparıcı idman ölkələrindən biri kimi tanınır. Azərbaycanda keçirilən Dünya və Avropa çempionatları bir daha sübut etdi ki, həqiqətən də, Azərbaycanda idman uğurla və sürətlə inkişaf edir. Prezident İlham Əliyevin dediyi kimi: "İdman Azərbaycanda dövlət siyasətidir. Dövlət bu istiqamətdə öz siyasətini apararkən idmanın hər tərəfli inkişafına nail ola bilmişdir".

İdmana olan diqqətin nəticəsidir ki, hər il martın 5-i Azərbaycanda Bədən Tərbiyəsi və İdman Günü kimi qeyd olunur. Prezident İlham Əliyevin 2005-ci il 4 mart tarixli Sərəncamına əsasən hər ilin bu günü Bədən Tərbiyəsi və İdman Günü kimi qeyd edilir.

Ölkəmizdə idmanın inkişafı ildən-ilə daha geniş vüsət alır. Azərbaycan indi dünyada güclü idman ölkəsi kimi tanınır. Ölkəmizdə Bədən Tərbiyəsi və İdman Günü'nün martın 5-də qeyd olunması isə təsadüfi deyil. Məhz 1995-ci il martın 5-də Ulu Öndər Heydər Əliyev Bakı İdman Sarayında dünya və Avropa çempionatlarının qalibləri və mükafatçıları ilə görüşüb, İdman Fondunu təsis edib, bədən tərbiyəsi və idmanın inkişafında yeni strategiyanın təməlini qoyub.

BAKİ ŞƏHƏRİNİN 2026-CI İL ÜÇÜN DÜNYANIN "İDMAN PAYTAXTI" SEÇİLMƏSİ TƏSADÜFİ DEYİL

Avropa İdman Paytaxtları və Şəhərləri Federasiyası Bakı şəhərini 2026-cı il üçün dünyanın "İdman Paytaxtı" seçməsi təsadüfi hal deyil. Azərbaycanda əhalinin sağlamlığının möhkəmləndirilməsi, yüksək standartlara uyğun mövcud idman infrastrukturunu və idmanın təbliği üçün görülən nümunəvi fəaliyyət yüksək qiymətləndirilib. Qeyd edək ki, Belçikanın Brüssel şəhərində, Avropa Parlamentində Bakı şəhərinin dünyanın "İdman Paytaxtı" olaraq rəsmi təqdimat mərasiminin keçirilməsi planlaşdırılır.

İdman sahəsinə ayrılan diqqət və göstərilən qayğı gənclərin bu sahəyə olan marağını artırır. Kütləvi olaraq bu sahəyə axın var. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev çıxışlarının birində vurğulayıb ki, idmanın kütləvililiyini təmin edərək biz xalqımızın sağlamlığını qoruyacağıq və bizim gənclərimiz, gənc nəsil sağlam olacaq - həm fiziki cəhətdən, həm mənəvi baxımdan: "Çünki fiziki cəhətdən güclü insan adətən öz gücündən yalnız çətin məqamda istifadə etməlidir. Güclü insanda özünə əminlik var. Fiziki cəhətdən güclü insan heç vaxt ondan zəif insana qarşı zor tətbiq etməməlidir. Ancaq özünü, öz yaxınlarını, öz torpağını qoruyalıdır. Ona görə idmanın inkişafı, sadəcə olaraq, idman nəticələri əldə etmək üçün vasitə deyil, idmanın inkişafı xalqın sağlamlığıdır və Azərbaycan xalqı sağlam olmalıdır".

Azərbaycan güclü idman dövlətidir

Prezident İlham Əliyev: "İdmanın kütləvililiyini təmin edərək biz xalqımızın sağlamlığını qoruyacağıq"

İDMANÇILARIMIZ MÜZƏFFƏR ÖLKƏNİ TƏMSİL EDİR

Müasir dövrümüzdə Azərbaycanda yüksək intellektual səviyyəyə, vətənpərvərlik hissəsinə, milli düşüncəyə malik gənclər mühtiri formalaşdır. Gənclər siyasəti gənc nəslin ictimai-siyasi həyatdakı rolunun artmasına, ölkənin aparıcı qüvvəsinə çevrilməsinə, bütövlükdə, kreativ gəncliyin formalaşmasına geniş imkanlar açıb. Ölkəmizdə gənc nəslin problemlərinin həlli, onların cəmiyyət həyatında layiqli iştirakının təmin olunması, milli-mənəvi dəyərlərə bağlılığının möhkəmləndirilməsi üçün dövlət səviyyəsində bütün zəruri tədbirlər həyata keçirilir. Xalqımızın qəhrəmanlıq tarixini yazanlar da gənclərdir. Qazanan uğurlar, bir daha onu sübut edir ki, hər bir gənc ölkə qarşısında qoyulan böyük məqsədi və məsuliyyəti dərk edir. 44 günlük Vətən müharibəsində gənclərimiz vətənpərvərlik nümayiş etdirdilər. Yüksək milli ruhlu gənclərimiz Ali Baş Komandanın əmri ilə torpaqlarımızı işğaldan azad etdi. 30 illik həsrətə son qoyuldu.

DÜNYANIN İDMAN İCTİMAİYYƏTİNİN DİQQƏTİNİ ÇƏKƏN AZƏRBAYCAN

Bakıda irimiqyaslı yarışlar yüksək səviyyədə təşkil olunur. Son illərdə dünyada ən sürətli templərlə inkişaf edən ölkəyə çevrilən Azərbaycanda 300-dən çox beynəlxalq yarış keçirilib. Dünyanın idman ictimaiyyətinin diqqətini çəkən Azərbaycanda ən irimiqyaslı yarışlar yüksək səviyyədə təşkil olunur. Bu yarışların Azərbaycanda keçirilməsi bir daha inkişaf etmiş bir dövlət olaraq, hər bir sahədə olduğu kimi, idmanda da ölkəmizə böyük imic qazandırır. Dünyaya əminliklə bəyan etdiyi gücünü, qüdrətini və təhlükəsizlik tədbirlərinə cavabdehliyini göstərər. Yeniyetmə cüdoçuların Avropa çempionatı, bədii gimnastika üzrə 27-ci dünya çempionatı, sərbəst güləş və yunan-Roma güləşi üzrə 24-cü dünya çempio-

natı, görmə qüsurlu paralimpiyaçı cüdoçular arasında Avropa çempionatı, bədii gimnastika üzrə 25-ci Avropa çempionatı, qılıncoynatma üzrə gənclər və kadetlər arasında dünya çempionatı, gənclər arasında boks üzrə dünya çempionatı və s. uğurla keçirilib. Bu yarışların Azərbaycanda keçirilməsi, inkişaf etmiş bir dövlət olaraq, hər bir sahədə olduğu kimi, idmanda da ölkəmizə böyük imic qazandırır. İlk Avropa Oyunlarının da Bakıda keçirilməsi böyük nailiyyət kimi idman tariximizə həkk olundu. "Bakı - 2015" Birinci Avropa Oyunlarının yüksək səviyyədə təşkil olunması və tarixi qələbənin qazanılması gələcəkdə ölkəmizdə daha möhtəşəm idman tədbirlərinin keçirilməsi üçün yeni perspektivlər açdı. "Bakı-2015" ilk Avropa Oyunları təkcə qitədə deyil, dünya miqyasında mötəbər idman tədbiri kimi tarixiləşdi. İslam Həmrəyliyi Oyunlarında Azərbaycan idmançılarının qələbələri də yadda qaldı. Bu idman, dostluq və qardaşlıq bayramına çevrilən oyunlar bir daha Azərbaycanın gücünü göstərdi. Azərbaycan 2015-ci ildə Avropa Oyunlarında ikinci, 2017-ci ildə İslam Həmrəyliyi Oyunlarında isə birinci yere layiq görüldü. "Avropa Liqasının 2019-cu ildəki final matçı və UEFA 2020-ci ilin matçları 2021-ci ildə Bakıda keçirildi. Bütün bu uğurlar onu göstərir ki, gənc nəslin fiziki və mənəvi cəhətdən sağlam yetişməsinə dövlətimiz daim diqqət mərkəzində saxlayır.

Gəncə şəhəri MDB Oyunlarının mərkəzi olacaq. Gəncədə yeni stadion inşa edilir. və Oyunlara qədər istismara verilməlidir. Eyni zamanda, Gəncədə ölkəmizin böyük Olimpiya İdman Kompleksi açılıb. "Hətta Bakı şəhərində bu boyda və bu qədər funksional standartlara cavab verən Olimpiya Kompleksi olmayıb. Üçüncü MDB Oyunlarında 7 min idmançının iştirakı gözlənilir. Əgər biz 2015-ci ilin Avropa Oyunları ilə müqayisə etsək, o vaxt təqribən 5000-5500 iştirakçı var idi", - deyərək Prezident bildirib.

"SUQOVUŞAN VƏ KÖNDƏLƏNÇAY SU ANBARLARINDA ARTIQ BEYNƏLXALQ AVARÇƏKMƏ

YARIŞLARI KEÇİRİLİR"

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin tapşırığı ilə işğaldan azad edilmiş ərazilərimizdə quruculuq işləri böyük sürətlə həyata keçirilir. Artıq həmin ərazilərdə ilk beynəlxalq turnirlər təşkil olunub. Milli Paralimpiya Komitəsi də Qarabağda Paralimpiya hərəkatının inkişaf etdirilməsini qarşıya məqsəd qoyub. Əsas hədəf bütün Azərbaycanın Paralimpiya hərəkatı ilə əhatə etməkdir. Bütün azad edilmiş şəhərlərin Baş planları təsdiq edilib. Bütün bərpa-quruculuq işləri Baş planlar əsasında aparılır. Burada idman obyektlərinin yaradılması nəzərdə tutulur. Bu sırada Xankəndidə "Qarabağ" stadionu, Ağdamın Eyvazxanbəyli kəndində Qarabağ Atçılıq Kompleksinin və s.təməlinin qoyulmasını göstərmək olar. İmarət stadionunun inşa edilməsinin böyük rəmzi mənası olduğunu bildiren Cənab Prezident indi Ağdam şəhərində yeni, bütün beynəlxalq standartlara cavab verən stadion inşa edildiyini bildirib: "Füzuli şəhərində Olimpiya İdman Kompleksinin təməli qoyulub. Suqovuşan və Köndələnçay su anbarlarında artıq beynəlxalq avarçəkmə yarışları keçirilir. Şuşa şəhərində bir neçə idman yarışları keçirilmişdir. Xankəndi şəhərindəki stadion, - hansı ki, Azərbaycan büdcəsi hesabına hələ keçən əsrin 50-ci illərində inşa edilmişdir, - əsaslı şəkildə təmir edilir, demək olar ki, yenidən qurulur. Düz bir il bundan əvvəl Xankəndi stadionunda biz hamımız tarixi futbol yarışını izləmişik. Amma bu stadion da bütün beynəlxalq standartlara cavab verəcək və bu stadionun yenidən qurulması prosesi gələn il başa çatmalıdır. Azad edilmiş ərazilərimizdə digər idman qurğularının tikintisi nəzərdə tutulur və bütün bu işləri biz ardıcılıqla edəcəyik".

Məhz bu diqqət və qayğı Azərbaycanın qarşıdakı illərdə idmanda daha böyük uğurlara imza atacağını deməyə əsas verir. Bu gün ölkəmizdə cəmiyyətin inkişaf edən bütün sahələri kimi idman da öz çiçəklənmə dövrünü yaşayır. Yüksək səviyyəli idman infrastrukturunun yaradılması və olimpiya idman komplekslərinin inşa edilərək xalqımızın ixtiyarına verilməsi bunun təzahürüdür.

ZÜMRÜD BAYRAMOVA

Deyirlər ki, minlərlə çiçək var, amma gül başqadır. Milyonlarla insan var, amma dost başqadır. Neçə-neçə aylar var, amma bu ay - Ramazan başqadır. Ulu Tanrı gelişi ilə çölə-çəmənə yaşıl rəng səpələyən, min bir rəngli gül-çiçəyi ilə dünyamızı bəzəyən, dağların zirvəsindəki qarı əridib şaqıltı ilə axan çaylara qovuşduran, büllür bulaqları qış yuxusundan oyadıb onlara həzin nəغمə oxutduran, ilıq nəfəsi ilə payızda soyuqdan özlərinə yer axtarıb isti ölkələrə üz tutan quşları geri çağırən baharı var etdiyi kimi, Ramazan ayını da "Qurani-Kərim" in baharı olması üçün var etdi. Onun başına "tac" qoyub on bir ayın sultanı elan etdi. Bu ayın qədrinə müqəddəs kitabımızın nazil olmasını nəsb etdi. Ramazanla müsəlman aləmi özünün yeni bir dövrünə - baharına, yazına qədəm qoydu. İslam dini bu baharla dinlərin ən ali mərtəbəsinə ucaldı. Allahın sonuncu elçisi Həzrəti Məhəmmədə (s.a.s) peyğəmbərliyin bu ayda verilməsi, müsəlmanların Məkkəni Ramazanda fəth etməsi, bir də oruc kimi möhtəşəm ibadətənin bu aya layiq görülməsi, sanki Tanrının da həmin 30 günə sevdasındanmış.

Məlumdur ki, oruc İslamla başlamamışdır, insanlar İslamdan əvvəl də oruc tutmuşlar. Bu, "Qurani-Kərim"də də açıq-aşkar ifadə edilmişdir: "Ey iman gətirənlər! Oruc tutmaq sizdən əvvəlki ümmətlərə vacib olduğu kimi, sizə də vacib edildi" (Bəqərə, 183). Lakin yuxarıda sadalananların on bir aydan fərqli olaraq məhz bu aya sığdırılması Ramaza-

Ramazan

"Qurani-Kərim" in baharıdır

tə ac qalsın. Bu isə, təxminən Ramazan orucunun müddətinə bərabərdir.

Oruc insan psixikasına, əsəb sistemində müsbət təsir göstərir, bir sıra psixiatrik xəstəliklərin müalicəsində əvəzsiz vasitədir. Maraqlı bir faktı da deyim ki, rus alimi, professor Yuri Nikolayev məhz oruc vasitəsilə 7 min nəfərdən çox psixi xəstəni müalicə etmişdir. Ümumiyyətlə, insan orqanizminin elə bir üzvü yoxdur ki, oruc ona müsbət təsir göstərməsin.

Oruc ancaq yeyib-içməkdən uzaqlaşmaq deyil, həm də günah sayılan bütün davranışlardan özünü qorumaqdır. Oruc tutan adam halal yeməkdən iftara qədər uzaq qaldığı kimi, dilini yalandan, əllərini haram işlərdən, mədəni haram loxmadan, gözləri harama baxmaqdan, qulaqları yalan və qeybət eşitməkdən, ayaqları pis işlərin arxasınca getməkdən uzaq tutmalıdır. Oruc tutanlar düşməngiliyə, umu-küsüyə son qoymalıdır. Hamı bir-birinə münasibətdə mərhəmətli olmağı, bir-birini bağışlamağı bacarmalıdır. Allah-Taala oruc tutmağı buyurmaqla bütün insanların dinc, mehriban şəraitdə yaşamasının zəruriliyini diktə etmişdir. Həm də ki, tək Ramazan ayında deyil, başqa günlərdə də bunlara diqqət yetirilməlidir. Bütün bunlardan sonra belə qənaətə gəlirəm ki, müsəlmanlar üçün Allah-Taalanın buyurduqlarını başdan-başa özünə sığdıra bilən Ramazan ayı, həqiqətən də, "Qurani-Kərim" in baharı, həm də heç zaman solmayan baharıdır.

Mətanət Məmmədova

nı zaman-zaman müqəddəsləşdirdi. Allah-Taala orucba bağlı buyurub: "... Oruc mənim üçün edilən və riya qarışmayan ibadətdir. Onun mükafatını mən verəcəyəm. Çünki oruc tutan yeyib-içməyini və digər istəklərini mənim üçün tərk edib". Oruc tutmaqla Allahın əmrini sevrək yerinə yetirən möminlərin bağışlanacağını, günahlarının silinəcəyini müjdələyən Həzrəti Məhəmməd isə belə buyurub: "Kim inanaraq, mükafatını Allahdan istəyərək Ramazan orucunu tutarsa, keçmiş günahları bağışlanar. İnsanın hər yaxşı əməlinin əvəzi qat-qat verilir. Bir yaxşılıq on qatdan 700 qata qədər mükafatlandırılır". Bundan aydın olur ki, oruc Uca Yaradana böyük səbir və fədakarlıqla edilən ibadətdir. İldə bir ay ərzində insanın gecənin alqaranlığından günəş batana qədər ən təbii haqqı və zəruri ehtiyacı olan qıdadan uzaq durması böyük iradə və səbrin, inamın nümunəsi, Allahın əmrələrinə təslim olmanın göstəricisidir.

Ramazan ayı Allaha ibadətlə yanaşı, həm də bu ayda ac qalmaq tibbi cəhətdən insanlar üçün çox əhəmiyyətlidir. Orucda böyük ilahi hikmət var. Eyni zamanda bir ay oruc tutmaq insanın sağlamlığında da mühüm rol oynayır. Axi bu əməli vacib edən Allah-Taala bəndəsinə faydalı olmayan heç nəyi əmr etmər. Peyğəmbərimiz Həzrəti Məhəmməd buyurmuşdur: "Oruc tutun ki, sağlam olasınız!" Qədim zamanlardan başlamış günümüzədək oruc ibadətlə yanaşı, insan sağlamlığını möhkəmlətmək, müxtəlif xəstə-

likləri müalicə etmək üçün təbii vasitə kimi də nəzərdə tutulub. Antik dövrdə Sokrat, Platon, Aristotel kimi yunan müdrikləri müəyyən müddət ac qalmağı, başqa sözlə, oruc tutmağı tövsiyə etmişlər. Müasir alimlər də yemə-içməkdən imtina etməklə bir çox xəstəliklərin müalicəsində uğurlu nəticələr əldə etmişlər.

Bir çox dərddin dərmanı elə insanın öz əlindədir. Bu gün həkimlər təsdiqləyirlər ki, oruc tutmaq hamı, hətta sağlam adamlar üçün həyati zərurətdir. İnsan qida qəbul edərkən, nəfəs alarkən həm də külli miqdarda toksin maddə qəbul edir. Bu zərərli maddələri bədənəndən oruc tutmaqla kənarlaşdırmaq mümkündür. Oruc tutarkən mədə, bağırsaq, qaraciyər və həzm prosesində iştirak edən digər orqanlar istirahət edir. Bu isə həzm sisteminin yaxşılaşmasına gətirib çıxarır. Qan təmizlənir, damarlar xolesterindən azad olur, beyin daha yaxşı işləyir. Orqanizmdə zəif, xəstə, yaxud zədələnmiş hüceyrələr yeniləri ilə əvəzlənir. Bir çox insanın əziyyət çəkdiyi artıq çəkiddən və onun doğurduğu xəstəliklərdən qurtulmaq üçün oruc təsirli vasitədir. Eyni zamanda oruc pis vərdişləri (siqaretə, spirtli içkilərə və sair) bağlılığı tərgitməyə də kömək edir.

Oruc tutmaq, həmçinin bel, onurğa, boyun ağrıların sağlamlasına kömək edir. Bu yaxınlarda bir mənbədən oxumuşdum ki, Norveçdə aparılan elmi-tədqiqat nəticəsində qida qəbulundan imtinanın oynaqaların iltihabının müalicəsində effektiv vasitə olduğu təsdiqlənmişdir. Bir şərtlə ki, xəstə dörd həf-

"Bakcell" Sumqayıtda yeni Müştəri Xidmətləri Mərkəzini istifadəyə verdi

innovasiya və sürət lideri "Bakcell" Sumqayıt şəhərində yeni Müştəri Xidmətləri Mərkəzinin açılışını edib. Yeni mərkəz abunəçilərə daha sürətli, rahat və texnoloji xidmətlər təqdim etməklə, fərqli müştəri təcrübəsi vəd edir. Sülh küçəsi 196 ünvanında yerləşən yeni "Bakcell" Müştəri Xidmətləri Mərkəzi ənənəvi xidmətlərlə yanaşı, şirkətin ən son yenilikləri ilə tanış olmaq imkanı yaradır. Mərkəzdə müştərilər həm yüksək texnoloji həllərdən yararlanırlar, həm də süni intellekt dəstəklı xidmətlər haqqında ətraflı məlumat ala bilərlər. Xüsusilə, elektron guşələr və növbəli keçid sistemi müştəri əməliyyatlarının daha keyfiyyətli və sürətli şəkildə həyata keçirilməsini təmin edir. Vurğulayaq ki, yeni açılmış Müştəri Xidmətləri Mərkəzi "Bakcell" in ölkə üzrə sayca 21-ci xidmət mərkəzidir.

"Bakcell" haqqında

"Bakcell" Azərbaycanın ilk və ən böyük özəl telekommunikasiya şirkətidir. Hazırda "Bakcell" üç milyondan çox müştərini yüksək innovativ, keyfiyyətli və sürətli telekommunikasiya xidmətləri ilə təmin edir. Şirkət süni intellektə əsaslanan həllər vasitəsilə Azərbaycanın davamlı inkişafına töhfə verir və Azərbaycan iqtisadiyyatının qeyri-neft sektorunun ən böyük investorlarından biridir.

"Bakcell" müxtəlif ölkələrdə telekommunikasiya, enerji, yüksək texnologiyalar və tikinti sahələrində fəaliyyət göstərən "NEQSOL Holding" beynəlxalq şirkətlər qrupunun tərkibinə daxildir.

Martin 4-də Yeni Azərbaycan Partiyası (YAP) Veteranlar Şurasının və YAP Yasamal rayon təşkilatının birgə təşkilatçılığı ilə "Heydər Əliyev və azərbaycançılıq məfkurəsi" mövzusunda tədbir keçirilib. Əvvəlcə YAP Yasamal rayon təşkilatının inzibati binasında Ümummilli Lider Heydər Əliyevin büstü önünə gül dəstələri düzülüb.

Tədbirdə Ulu Öndər Heydər Əliyevin və Azərbaycanın ərazi bütövlüyü uğrunda canlarını qurban vermiş şəhidlərin əziz xatirəsi bir dəqiqəlik sükutla yad edilib. Azərbaycan Respublikasının Dövlət Himni səsləndirilib.

Tədbiri giriş sözü ilə açan YAP Yasamal rayon təşkilatının sədri Bəxtiyar Nəbiyev bildirib ki, hər bir xalqın vahid məram və məqsəd ətrafında birləşərək inkişaf yolunu düzgün müəyyənləşdirməsi milli ideologiya ilə sıx bağlıdır: "Azərbaycançılıq müstəqil Azərbaycan dövlətinin və xalqımızın milli ideologiyasıdır. Azərbaycançılıq məfkurəsinin əsasında Azərbaycanı

“Heydər Əliyev və azərbaycançılıq məfkurəsi”

Azərbaycan vətəndaşları azərbaycançılıq ideyası ətrafında birləşib. Azərbaycan xalqının adət-ənənələrini, milli-mənəvi dəyərlərini birləşdirən baxışlar sistemi kimi azərbaycançılıq ideyası ictimai-siyasi proseslərə, xüsusilə dövlət quruculuğuna da öz müsbət təsirini göstərir", - deyir YAP Veteranlar Şurasının sədri söyləyib.

Bakı Dövlət Universitetinin (BDU) professoru, tarix elmləri doktoru Nuru Məmmədov çıxışında bildirib ki, Ulu Öndər Heydər Əliyev azərbaycançılıq ideologiyasını dövlətçilik ideologiyası səviyyəsinə yüksəldib. Azərbaycançılığın xalqımızın milli-tarixi sərvəti olduğunu deyən N.Məmmədovun sözlərinə görə, bu, ilk növbədə, vahid və bölünməz Azərbaycanın qorunub saxlanılması və möhkəmləndirilməsinin siyasi-ideoloji əsasıdır. Azərbaycançılığın

mahiyyətini müxtəlif xalqların, mədəniyyətlərin, ənənələrin, konfessiyaların üzvi şəkildə vəhdəti təşkil edir: "Azərbaycançılıq ideologiyası Azərbaycanın ərazisində yaşayanların həmrəyliyi ilə məhdudlaşmır. Bu ideologiya həm də Azərbaycanın müstəqilliyinin möhkəmlənməsini, ölkəmizin güclənməsini istəyən insanları birləşdirir. Ona görə də bu məfkurə dünyada yaşayan bütün azərbaycanlıları öz ətrafında cəmləşdirir".

Çıxış edən YAP Veteranlar Şurasının sədr müavini Sədaqət Qəhrəmanova da azərbaycançılıq məfkurəsinin öneminə bəhs edib. O deyib ki, Ulu Öndər Heydər Əliyevin müəllifi olduğu azərbaycançılıq ideologiyası milli-mənəvi dəyərlərin qorunması və təbliği baxımından müstəsna əhəmiyyət kəsb edir: "Ulu Öndərimizin müəyyənləşdirdiyi siyasət bu gün Prezident İlham Əliyevin tərəfindən uğurla davam etdirilir. Biz bundan sonra da milli-mənəvi dəyərlərimizi qoruyaraq, adət-ənənələrimizi daim yaşadaraq azərbaycançılıq məfkurəsini qorumalıyıq".

Sonra tədbir interaktiv formada davam edib, gənclərin sualları cavablandırılıb.

Sonda Yeni Azərbaycan Partiyasının Himni səsləndirilib.

özünə Vətən sayan bütün xalqların bərabərliyi ideyası dayanır. Ulu Öndər Heydər Əliyevin irəli sürdüyü azərbaycançılıq ideologiyası vaxtilə dövlətimizə qarşı müxtəlif istiqamətlərdən yönələn təhdidlərin qarşısının alınmasında mühüm amil olub. Bu gün azərbaycançılıq milli dövlət ideologiyası kimi Konstitusiyaya əsaslarına söykənən, Azərbaycanın müstəqilliyinə, onun hüquqi və demokratik dövlət kimi inkişafına və milli təhlükəsizliyinin qorunmasına xidmət edən dəyərlər sistemidir".

Çıxış edən YAP Veteranlar Şurasının

sədri, partiyanın İdarə Heyətinin üzvü Arif Rəhimzadə qeyd edib ki, Ümummilli Lider Heydər Əliyev azərbaycançılıq ideologiyasının müəllifidir: "Ulu Öndər hələ sovet dövründə Azərbaycana rəhbərlik edərkən azərbaycançılıq məfkurəsinin bütün həmvətənlərimiz arasında yayılmasına, bu ideyanın geniş ictimai dəyər qazanmasına çalışıb. Ümummilli Liderimiz 1993-cü ilin iyununda xalqın təkidlə tələbi ilə hakimiyyətə qayıtdıqdan sonra bu ideologiyayı daha da gücləndirdi".

A.Rəhimzadə deyib ki, Azərbaycan ta-

rixən müxtəlif millətlərin dinc yanaşı yaşadığı, tolerantlığın bərqərar olduğu ölkədir. Burada hər bir xalqın nümayəndəsinə bərabər münasibət göstərilir. "Ona görə də

Ramazan ayının özünəməxsus spesifik xüsusiyyətləri nələrdir?

“Ramazan ayı təkə oruc tutmaqdan, yeni ac qalmaqdan ibarət deyil. Ramazan ayının özünəməxsus xüsusiyyətləri var". Bu məsələ ilə bağlı SİA-ya açıqlamasında "Heydər" məscidinin imamı, Qafqaz Müsəlmanlar İdarəsinin Qazılar Şurasının üzvü, ilahiyyatçı Rüşət Qarayev məlumat verib.

Onun sözlərinə görə, bəlkə də bizim gündəlik ac qalmağımız işin ən qabarıq görünən tərəfidir: "Oruc tutmaq vasitəsilə insan təqva əldə edir. Təqva nədir? Təqva Alla-

həmət hiss və duyğularını itirə bilirik. Ramazan ayında biz tutduğumuz oruc vasitəsilə artıq fürsət yaranır ki, özümüz ilə başbaşa qalaq, nəfsimizi tanıyaq, nəfsimizi tanı-

maq vasitəsilə də rəbbimizi tanıyaq ki, itirdiyimiz dəyərləri Ramazan ayında yenidən bərpa edək. Nəticə etibarilə Ramazan ayı həm insanların sosiallaşması üçün, həm də bir süfrə ətrafında əyləşib öz yediyi qidaları insanlar ilə paylaşaraq həqiqi insani keyfiyyətlərə sahib olması üçün çox müstəsna bir aydır. Təbii ki, Ramazan ayının fəzilətlərini saymaq ilə bitirə bilmərik. Amma xüsusilə Ramazan ayına həm görünən, həm də görünməyən tərəfdən baxmağa çalışsaq, gözəlliklər ilə dolu olduğunu görərik. Onun üçün də Allah rəsulu buyurur ki, siz əgər Ramazan ayının nə olduğunu bilsəydiniz, 11 ayın Ramazan ayı olmağını istəyerdiniz. Biz Ramazan ayını tam dərk edə bilmirik, tam anlaya bilmirik. Təəssüf ki, bir çox insan Ramazan ayını anlayıb, dərk edə bilmədikləri üçün bu kimi fəzilətli bir aydan, oruc kimi mötəbər bir ibadətdən məhrum olmuş olurlar".

Qumral Əlizadə

Dünyaya uşaq gəlir, həyatımızı bəzəyir. Evlərimizə sevinc, təntənə bəxş edir. Nəslimizin artmasına, yaşamasına xidmət edir bu balaca varlıqların dünyaya gəlişi. Sevinirik, şadanalıq edirik. Onun ilk qidası süddür-ana südü. Minlərlə irili-xırdalı vitaminləri özündə birləşdirən, uşağın sağlam böyüməsində, dincliyində, sakitliyində, yuxusunda, bir sözlə, günlük həyat tərzində, gələcəyində böyük əhəmiyyətə malik olan ana südü. Dəfələrlə danışmışıq bu barədə. Lakin görünür odur ki, hələ də azdır. Uşağına süd verən anaların sayı gündən-günə azalır. Belə isə biz heç susmayaq...

Kolostrum körpənin ilk peyvəndidir

Amerika Pediatriya Akademiyasının tövsiyəsi

siyəsinə görə, körpə ilk 6 ay ərzində yalnız ana südü ilə qidalandırılmalı və bu, ən azı 1 yaşa qədər davam etdirilməlidir. Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatı da körpələri ana südü ilə qidalandırmağa doğuşdan bir saat sonra başlamağı, 2 yaş və ya daha uzun müddətə davam etdirməyi məsləhət görür.

Ana südü yenidən doğulmuşlar və körpələr üçün optimal qidalanma təmin edir. O, lazımı miqdarda qida maddələrinə malikdir və asanlıqla həzm olunur.

Araşdırma apararkən mütəxəssis Cəmilə Hacıadənin qarşıma çıxan elmi məqaləsində oxuyuram ki, ana südü ifraz olunma müddətinə və tərkibinə görə kolostrum, keçid südü və yetkin süddən ibarətdir. Kolostrum doğuşdan sonra ilk 5 gün ərzində ifraz olunan, qatı və sarımtıl rəngli süddür. Tərkibində az yağ və laktoza var. O, xüsusən infeksiya əleyhinə xüsusiyyətə malik zülallarla zəngindir. Kolostrum immunoqlobulinlərlə zəngin olduğundan yeni doğulmuş körpəni xarici mühitin patogen amillərindən, yəni mikroorqanizmlərdən qoruyur. Həmin xüsusiyyətinə görə kolostrum körpənin ilk peyvəndi olaraq qəbul edilir. Həmçinin yeni doğulmuş uşağın formalaşmamış həzm sisteminin inkişafına kömək edir. İlk bir neçə gündən sonra körpənin mədəsi böyüdükcə ananın orqanizmi daha çox süd istehsal etməyə başlayır.

Ana südü körpələr üçün ideal qidalanma təmin edir. Ana südü ilə qidalanma körpənin bir sıra xəstəliklərə tutulma riskini azalda bilər, onun çəkisini sağlam şəkildə artırır. Ana südü mühüm antitellər ehtiva edir, uşaqların zehni inkişafında böyük əhəmiyyətə malikdir.

Körpəyə iki il ana südü verilməlidir

Müqəddəs kitabımız olan "Quran" surə-

lərinin 11 ayəsində, xüsusən, Bəqərə surəsində açıq şəkildə deyilir: "Körpələrinizdən ana südünü əsirgəməyin. Doğulandan sonra tam iki il ona süd verin".

Ana südü Yaradanın insana, anaya verdiyi ən gözəl təbii nemət və körpəyə verilən ən təhlükəsiz və dəyərli qidadır. Bir vaxtlar tibb ana südünün yalnız körpənin 4, sonralar 6 ayına qədər verilməsini əsas sayırdısa, dünya təbabəti bu gün bu vaxtın iki ilə qədər uzadılmasını elmi əsaslarla tövsiyə edir. Belə isə hər bir ananın vəzifəsidir ki, dünyaya gətirdiyi övladını öz südü ilə qidalandırsın. Ana südünün körpəyə nə qədər vacib olması əsrlər boyu sübut olunmuş və hər birimizin təcrübəsində özünü doğrultmuşdur.

Təəssüf ki, bu gün tez-tez anaların körpələrinə süd verməkdən imtina etmələri kimi hadisələrlə qarşılaşıırıq. Çox ana südünün olmadığını bəhanə gətirərək əslində bədən formasının pozulmaması üçün övladına bu qidانی çox görür. Lakin əvvəllər belə deyildi. Ana-nənələrimiz vardı ki, hələ gəlini-qızı yenicə hamilə olan vaxtdan ta doğuşa qədər evlərdə maariflənmə aparır, ana südünün faydalarından danışır, ana olacaq qadını elə yetişdirirdi ki, o, birinci vəzifəsi kimi körpəsinə ana südünü verməli olduğunu dərk edirdi. Beləliklə də uşaq dünyaya gələndən sonra ona aldığı tövsiyələrlə elə yanaşırdı ki, həm uşaq normal əmməyi öyrəndi, həm də südü davamlı gəlirdi.

Lakin müasir dövrümüzdə necədir? Hazırda anaların süd verməkdən imtina etməsində bütün cəmiyyət kimi, həm də onların böyüklərinin günahı var. Tanıdığım bir qadının qızı heç bir il deyil ki, ikinci dəfə ana olub. Anası ona tövsiyə edirmiş ki, nə bədə körpəyə süd verəsən, "fiquran" korlanar. Bu söhbəti eşidəndə, günlərlə ona məzəmmət etdim. Çünki məsləhət verən ana müəllim idi. Bir müəllimin bu təfəkkürə malik olmasını əsla həzm edə bilmirdim. Lakin gənc ana qayınanasının tövsiyəsi ilə körpəsinə ancaq ana südü ilə qidalandırmağa başladı. Hazır-

Körpələrinizdən ana südünü əsirgəməyin

Yarı uşaq, yarı ana

Körpənin ana südü ilə əmizdirilməsi 50 faiz uşaq üçün əhəmiyyətlidir, 50 faiz də ana üçün faydalıdır. Belə ki, ana südü ilə qidalandırma ilkin olaraq körpəni qulaq infeksiyalarından, ishal, pnevmoniya və digər xəstəliklərdən qoruyur. Döş xərcəngi, yumurtalıq xərcəngi və diabet riskini azaltmaqla həm də analar üçün faydalı olur?

Uzun müddət ana südü ilə qidalandırma uşağı orta qulaq, boğaz və sinus infeksiyalarından, həmçinin çoxsaylı tənəffüs və mədə-bağırsaq xəstəliklərindən qoruyur. Hətta 6 ay ərzində yalnız ana südü ilə qidalanan körpələrdə ciddi soyuqdəyməyə məruz qalma, eləcə də qulaq və boğaz infeksiyalarına tutulma, ani körpə ölümü sindromu, astma, atopik dermatit və ekzema, diabet, leykozun yaranması riski daha az olur.

Ana südü ilə qidalanma sağlam çəki artımına kömək edir və piylənmənin qarşısını alır. Araşdırmalar göstərir ki, 4 aydan çox ana südü ilə qidalanma körpənin artıq çəki və piylənmə riskini əhəmiyyətli dərəcədə azaldır. Bu, müxtəlif bağırsaq bakteriyalarının inkişafı ilə əlaqədar ola bilər. Ana südü ilə qidalanan körpələrdə çox miqdarda faydalı bağırsaq bakteriyası var ki, bu da yağların depolanmasına təsir edir. Ana südü ilə qidalandırılan körpələrin orqanizmində süni qida ilə qidalanan körpələrə nisbətən daha çox leptin var. Leptin iştahı və yağ yığılmasını tənzimləyən əsas hormondur.

Ana südü uşaqların zehni inkişafına təsir edir. Araşdırmalar nəticəsində müəyyən olunub ki, ana südü ilə qidalanma körpələrin uzunmüddətli beyin inkişafına əhəmiyyətli dərəcədə müsbət təsir göstərir. Həmçinin ana südü ilə qidalanan körpələr daha yüksək intellektə malik olur və böyüdükcə öyrənmə çətinliyinə, eləcə də davranış problemlərinə daha az məruz qalırlar.

Dünyada hər 10-cu qadın süd vəzisinin xərcəngi və uşaqliq boyunun xərcəngindən əziyyət çəkir və bu, dünyada qadın ölümünə səbəb olan xəstəliklərin ilk sıralarındadır. Məhz Azərbaycan qadınlarında da bu xəstəliyin olması və yayılması ürəkəcan deyil. Dünya təcrübəsi göstərir ki, süd vəzisi xərcəngini ilkin mərhələdə aşkarlamaqla onun gələcək inkişafının qarşısını almaq mümkündür. Bu xəstəlik və ümumiyyətlə, cəmiyyət arasında belə xəstəliklərə qarşı maarifləndirmə işləri aparılmalıdır. Maarifləndirmənin əsas məqsədi odur ki, həmin xəstəliyin ilkin nəticələrini aşkar edən qadın həkim müayinəsindən keçir və xəstəlik erkən dövründə aşkarlandığı üçün müalicə olunur.

Körpəsinə ana südü ilə qidalanan qadınlarda bu xəstəliyin olma təhlükəsi digər süd verməyən qadınlara nisbətən azlıq təşkil edir. Odur ki, UNİSEF ana südü ilə əmizdirmənin təbliği ilə bağlı çox böyük işlər aparır. Bu təbliğatı evdə, iş yerində, xəstəxanalarda hər kəs gənc qadınlar üçün aparmalıdır ki, onlar özlərini hansı təhlükə ilə üz-üzə qoyduqlarını anlasınlar. Həm özlərini, həm də körpələrini xilas etsinlər.

Beləliklə, ana südü ilə qidalandırma həm uşaq, həm də ana üçün faydalıdır. Yaxşı olar ki, gənc analar fiqura, görünüş məsələlərini bir kənara qoyub bu barədə düşünsünlər.

Mətanət Məmmədova

İşğaldan azad edilmiş ərazilərin yenidən qurulması, bərpası və sonrakı mərhələlərdə dayanıqlı inkişafına nail olunması üçün önəmli strateji istiqamətlərdən biri bölgənin minalardan, partlamamış hərbi sursatdan, tərkibində partlayıcı olan qurğulardan və digər partlayıcı qalıqlardan təmizlənməsi vasitəsilə əhalinin, infrastruktur və istehsal obyektlərinin, həmçinin strateji əhəmiyyətli tikililərin və binaların təhlükəsizliyinin təmin edilməsidir. Bu ərazilərdə enerji infrastrukturunun qurulması və regionun enerji, o cümlədən bərpa olunan enerji potensialından səmərəli istifadə çərçivəsində əhalinin infrastruktur təminatının yaxşılaşdırılması və layiqli həyat şəraitinin yaradılması üçün elektrik, su, qaz, istilik təchizatı və kanalizasiya xidmətlərinin qurulması istiqamətində sistemli tədbirlər həyata keçirilir. İşğaldan azad olunmuş ərazilərimizin hər biri, məhz Azərbaycan Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə Ağalı kimi müasir məkana çevrilir və buranın əzəli sakinləri mərhələli olaraq rahat, təhlükəsiz bir şəraitdə bu yerlərdə qayıdırlar.

Ölkə Prezidentinin Sərəncamı ilə "Azərbaycan Respublikasının işğaldan azad edilmiş ərazilərinə Böyük Qayıdışa dair I Dövlət Proqramı"nın təsdiq edilməsi Qarabağ və Şərqi Zəngəzurda bərpa və quruculuq işlərinin daha da vüsət almasına böyük təkan verir. Sərəncamda vurğulandığı kimi, Azərbaycan Respublikası öz torpaqlarını azad etməklə tarixi inkişafının irimiqyaslı bərpa-quruculuq layihələri ilə səciyyələnən, dayanıqlı sülhə, tərəqqiyə əsaslanan və bir çox ölkələr üçün nümunə olan yeni mərhələsinə qədəm qoyub.

BİRİNCİ PİLOT LAYİHƏ - AĞALI KƏNDİ

Yaşıl enerji zonası elan edilmiş Qarabağ və Şərqi Zəngəzurda genişmiqyaslı layihələr həllini tapır. Məlumdur ki, birinci pilot layihə olan "Ağalı kənd" layihəsi Zəngilanda icra edildi. 2022-ci ildə Ağalığa köç başladı. Bu gün Ağalı kəndi dünyanın ən müasir kəndlərindən birinə çevrilib. Azərbaycanın işğaldan azad edilmiş ərazilərinə Böyük Qayıdış Zəngilan rayonunda "Ağalı kənd" konsepsiyası əsasında yenidən salınmış Ağalı kəndinə sakinlərin köçürülməsi ilə başlandı. Tariximizə yazılan Böyük Qayıdışın ilk karvanı əzəli torpağımıza yol aldı. Qısa bir zamanda reallaşan infrastruktur layihələr, abadlıq və quruculuq işləri Azərbaycanın iqtisadi gücünü bir daha ortaya qoymuş oldu. Birinci pilot layihə Zəngilanın Ağalı kəndində həyata keçirildi. Yenidən qurulan Ağalı kəndi müasir tələblərə uyğun olaraq quruldu. Xatırladaq ki, Birinci, İkinci, Üçüncü Ağalı kəndləri 2020-ci ilin oktyabrın 28-də işğalçılardan azad edildi. Altı aydan sonra Ağalıda yeni kəndin təməl daşı qoyuldu. Ağalı kəndinə əhalinin köçürülməsi Böyük Qayıdışın ilk sorağı idi.

Bütün bunlarla yanaşı, bir çox kəndlərdə artıq inşaat işlərinə başlanıldı və rəvanlı olaraq davam etdirilir. "Bu, doğrudan da böyük xoşbəxtlikdir. Həm müharibədə qalıb olmaq, xalqımızın ümidlərini doğrultmaq, eyni zamanda, qurub-yaratmaq - bundan böyük xoşbəxtlik ola bilməz", - deyə bildiren Prezident vurğulayıb ki, bu, bir daha xalqımızın böyüklüyünü göstərir ki, xalqımız doğrudan da uzun illər ərzində əyilmədi və öz kimliyini unutmadı: "Zəngilanın Ağalı kəndində uşaqların baxışlarını, gülüşlərini görəndə vallah, adam sanki uçur. Axı onlar bu yerləri ancaq kitablarda görüblər, məktəblərdə eşidiblər, valideynlərindən, babalarından, nənələrindən eşidiblər, amma indi gəliblər oraya. Torpaq çəkir və əminəm ki, bizim keçmiş köçkünlərimizin hamısı qayıdacaq".

MİNALARIN TƏMİZLƏNMƏSİ: MALİYYƏ VƏ VAXT İTKİSİ

Böyük Qayıdışın sürətli inkişaf mərhələsi

Bu gün həmin ərazilərdə genişmiqyaslı layihələr icra olunur. Bir sıra magistral avtomobil yolları, dini-tarixi abidələr, infrastruktur layihələri icra olunub və bu davamlı həyata keçirilir. Yollar, elektrik xətləri, su xətləri, hava limanları, dəmir yolları salınır.

Əlbəttə ki, bu gün işğaldan azad olunan ərazilərin minalardan təmizlənməsi də əsas məsələlər sırasındadır. Bildiyimiz kimi, Ermənistan Ağdam, Füzuli və Zəngilan rayonlarında basdırdığı tank və piyada əleyhinə minaya dair xəritələrini Azərbaycana təhvil verib. Bu Azərbaycan Prezidentinin həyata keçirdiyi uzaqgörən siyasətinin məntiqi nəticəsi idi. İlk olaraq Ağdamda, daha sonra isə Füzuli və Zəngilanda basdırılmış minaların xəritələrinin Ermənistandan alınması on minlərlə vətəndaşın, o cümlədən, minatəmizləyicilərin həyatının təhlükədən xilas deməkdir. Minaların təmizlənməsi maliyyə itkisi ilə yanaşı, vaxt itkisinə də səbəb olur. Ermənistanın basdırdığı minalar mülki əhalinin təhlükəsizliyi, sağlamlığı və həyatı üçün ciddi təhlükə təədir və ya azad edilmiş ərazilərdə sosial-iqtisadi inkişafa mane olur.

"Azərbaycan 30 ilə yaxın davam edən münəfiqə və torpaqlarının Ermənistan tərəfindən işğalı nəticəsində ərazilərinin minalarla çirklənməsi problemindən əziyyət çəkir və dünyada minalarla ən çox çirklənmiş ölkələr sırasındadır. Ölkə ərazisinin təxminən 12 faizi ilkin qiymətləndirmələrə görə 1,5 milyon mina və naməlum sayda partlamamış hərbi sursatlarla çirkləndirilib". Bu fikirləri Prezident İlham Əliyev çıxışlarının birində bildirib. Cənab Prezident qeyd edib ki, ümumilikdə Ermənistanın Azərbaycana qarşı hərbi təcavüzünün başladığı dövrdən indiyədək 3400-dən çox vətəndaşımız minalardan zərər çəkmişdir, onlardan 358-ni uşaqlar, 38-ni isə qadınlar təşkil edir: "Mina qurbanlarının sayının gündən-günə artmasının əsas səbəbləri sırasında Ermənistanın Azərbaycan ərazisində basdırdığı minaların dəqiq xəritələrini təqdim etməkdən imtina etməsi, keçmiş təmas xəttinin arxasında yerləşən yollara, qəbiristanlıqlara, mülki təyinatlı digər obyektlərə tələ xarakterli minalar yerləşdirməsidir."

KEÇMİŞ MƏCBURİ KÖÇKÜNLƏRİN ÖZ EVLƏRİNƏ QAYITMASINDA CİDDİ MANEƏ

Azərbaycan minadan əziyyət çəkən bir dövlətdir. Göründüyü kimi, Azərbaycan Ermənistan tərəfindən ərazilərimizin 30 ilə yaxın davam edən hərbi işğalı zamanı, habelə hazırkı postmünəfiqə dövründə mina təhdidindən əziyyət çəkən, çoxsaylı mina qur-

siyasətinin əsas prioritetlərindən biridir və onun təməli Azərbaycan xalqının Ümummilli Lideri Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə qoyulmuşdur. Hazırda ölkəmizdə humanitar minatəmizləmə fəaliyyətini həyata keçirən əsas qurum Azərbaycan Respublikasının Minatəmizləmə Agentliyi - ANAMA-dır.

TANK ƏLEYHİNƏ 123 MİNA VƏ 1078 PARTLAMAMIŞ HƏRBİ SURSAT AŞKARLANA RAQ ZƏRƏRSİZLƏŞDİRİLİB

banları verib. Ermənistan tərəfindən həтта postmünəfiqə dövründə belə davam etdirilən mina təhdidi bölgədə aparılan bərpa və yenidənqurma işlərini, keçmiş məcburi köçkünlərin öz torpaqlarına qayıdışı prosesini ləngitməklə yanaşı, vətəndaşlarımızın həyat və sağlamlıqları üçün ciddi təhlükə mənbəyi olaraq qalmaqdadır.

44 günlük Vətən müharibəsi və münəfiqənin bitməsindən sonra belə Ermənistan üzərinə götürdüyü öhdəliklərinə zidd olaraq, Laçın yolundan qeyri-qanuni məqsədlər, o cümlədən mina təhdidinin davam etdirilməsi məqsədilə istifadə edib. 2022-ci ildə Laçın və Kəlbəcər rayonlarının ərazisində 2021-ci il Ermənistan istehsalı olan 2700-dən çox piyada əleyhinə minanın aşkar edilməsi bu faktı təsdiqləyir. 2023-cü ilin sentyabr ayında antiterror tədbirlərindən sonra, Rusiya sülhməramlı qüvvələrinin müvəqqəti yerləşdirildiyi Azərbaycan ərazilərində və bu ərazilərin perimetrli boyunca 500 mindən artıq mina basdırıldığı faktının aşkarlanması bu təhdidin miqyasını sübut edən faktlardır. Bu, eyni zamanda, son onilliklər ərzində Ermənistan tərəfindən guya minaların istehsal və ixrac olunmadığı barədə bəyanatların heç bir əsasının olmadığını nümayiş etdirib. İndiyədək baş vermiş mina hadisələrinin coğrafiyası, onların əksəriyyətinin keçmiş təmas xəttindən kənarda, xüsusilə mülki obyektlərin, yaşayış məntəqələrinin, habelə məzarlıqların yerləşdikləri məkanlarda baş verməsi Ermənistanın mina təhdidinin məqsədyönlü şəkildə mülki əhali arasında itkilərin çox olmasına yönəldiyini sübut edir. Bu da öz növbəsində Ermənistan tərəfindən azərbaycanlılara qarşı mövcud etnik nifrət və dözümsüzlüyün növbəti təzahürüdür. "Minaların təmizlənməsində üzləşdiyimiz çətinliklər, eyni zamanda, yenidənqurma və bərpa işlərinə əngəl yaradır, 800 min keçmiş məcburi köçkünün öz evlərinə qayıtmasına ciddi maneə təədir". - deyə bildiren Cənab İlham Əliyev diqqətə çəkib ki, humanitar minatəmizləmə Azərbaycanın dövlət

Bu gün əlbəttə ki, azad edilən ərazilərdə minaların və partlamamış döyüş sursatlarının aşkarlanması və zərərsizləşdirilməsi üzrə tədbirlər davam etdirilir. Təhlükəsiz hərəkət üçün yollar minalardan təmizlənir. Azərbaycan Respublikasının Minatəmizləmə Agentliyi (ANAMA) işğaldan azad edilmiş ərazilərdə minatəmizləmə fəaliyyətinə cəlb olunmuş qurumlar tərəfindən fevral ayında yerinə yetirilən minatəmizləmə əməliyyatlarına dair məlumatı açıqlayıb. Təkcə ötən ay Tərtər, Ağdərə, Kəlbəcər, Ağdam, Xocalı, Xankəndi, Xocavənd, Laçın, Şuşa, Füzuli, Qubadlı, Cəbrayıl və Zəngilanda aparılmış minatəmizləmə əməliyyatları zamanı piyada əleyhinə 305, tank əleyhinə 123 mina və 1078 partlamamış hərbi sursat aşkarlanaraq zərərsizləşdirilib. Ötən ay ərzində 2 862,5 hektar ərazi mina və partlamamış hərbi sursatdan təmizləndi.

Onu da qeyd edək ki, mina partlayışları nəticəsində həyatını itirən insanların sayının artması nəticəsində Ermənistanın minalanmış ərazilərin xəritələrini verməyə məcbur etmək məqsədi ilə Azərbaycan tərəfindən dünya ictimaiyyətinə, beynəlxalq qurumlara və təşkilatlara, o cümlədən BMT-nin Baş Katibliyinə, BMT-nin İnsan Hüquqları Şurasına, Avropa Şurasına və Avropa İttifaqına müraciət ünvanlanıb.

Vətən müharibəsindən ötən müddət ərzində işğaldan azad olunmuş ərazilərdə müasir yaşayış, istehsal və xidmət infrastrukturunun qurulması, iqtisadi fəaliyyətin, o cümlədən nəqliyyat-kommunikasiya xətlərinin bərpası, xüsusilə Zəngəzur dəhlizinin açılması istiqamətində mühüm işlər görüldü. Həyata keçirilən məqsədyönlü və genişmiqyaslı layihələr Qarabağ və Şərqi Zəngəzur iqtisadi rayonlarının sürətlə dirçəlməsinə, əhalinin daimi-təhlükəsiz məskunlaşmasına və davamlı iqtisadi aktivliyinin təmin olunmasına xidmət edir, habelə həmin ərazilərin yüksək inkişaf etmiş regiona çevrilməsi üçün şərait yaradır.

Nəzakət ƏLƏDDİNQIZI

“İdmanın və musiqinin dili yoxdur” deyirlər və hər ikisi dünyanı dəyişdirmək gücünə malikdir. İdman fiziki sağlamlıq paylamaqla, musiqi isə ruhi-mənəvi sağlamlıq yaratmaqla. İdmanın din, dil və irq ayrı-seçkiliyi olmadan bütün dünyada inkişaf etdirilməsi prinsipi nə əsaslanaraq, BMT-nin Baş Assambleyasının 23 avqust 2013-cü il tarixli 67-ci sessiyasında aprel 6-nın “İnkişaf və Sülhə naminə Beynəlxalq İdman Günü” elan edilməsi qəbul edilib.

Fiziki fəaliyyət insan sağlamlığı üçün ən vacib amildir. Xüsusilə də oturaq işdə işləyən insanlar üçün idman, hərəkət daha vacibdir. Fiziki aktivlik tənəbbələmiş əzələləri oyadır, ürək və qan dövrəni sistemini gücləndirir, bədən elastikliyi artırır və ümumi sağlamlığı və gümrahlığı yaxşılaşdırır. Fiziki fəaliyyət müxtəlif yollarla tətbiq edilə bilər, məsələn, idman etmək, rəqs, bədii gimnastika ilə məşq etmək, gəzmək, qaçmaq, velosiped sürmək, üzgüçülük etmək, həyət-baca işləri görmək, ev işlərini etmək kimi yollarla bədənimizi gümrah saxlaya bilərik.

Fiziki aktivlik olmasa...

Gündəlik həyatımızda fiziki fəaliyyətin olmaması sağlamlıq problemlərinin təməlini qoyur. Daimi oturaq həyat sürmək, ləng hərəkətlərlə yaşamaq ürək və qan dövrəni sisteminin sağlamlığına mənfi təsir göstərir, yüksək təzyiq, xolesterin səviyyəsi və piylənmə kimi faktorlar baş qaldırır. Fiziki fəaliyyətin olmadığı hallarda enerji balansı pozula və bədən çəkisi arta bilər. Piylənmə isə öz növbəsində diabet, ürək xəstəliyi, oynaq problemləri və bəzi xərçəng növləri də daxil olmaqla bir çox xəstəliklərə səbəb ola biləcək əsas risk faktorudur.

Fiziki aktiv olmayan insanlar maddələr mübadiləsinin kompleks pozulmasına - metabolik sindroma yaxalana bilər. Bu sindrom yüksək qan təzyiqi, yüksək qan şəkəri, yüksək trigliserid səviyyələri və abdominal piylənməni özündə birləşdirən kompleks xəstəliklər qrupudur. Metabolik sindrom ürək xəstəliyi, II tip diabet və digər xəstəliklər üçün də risk yaradır. Həmçinin fiziki fəaliyyətin olmaması əzələlərin zəifləməsinə və sümük sıxlığının azalmasına səbəb ola bilər. Bu, yaşlandıqca osteoporoz riskini artırır və hər hansı kiçik zədə zamanı ciddi sümük sınıqları yarana bilər. Fiziki hərəkəti az olan insanlar stress, narahatlıq, depressiya kimi psixoloji problemlər yaşayır. Çünki endorfin və se-

Bədən tərbiyəsizliyi bizi nə gözləyir?

rotonin kimi xoşbəxtlik hormonlarının ifrazını artıraraq əhval-ruhiyyəni yaxşılaşdırır məhz fiziki hərəkət və aktivlikdir. Yuxusuzluq, yuxuya getmədə çətinlik, yuxunun davamlılığının pozulması, yuxu müddətinin qısalması kimi problemləri də adətən fiziki fəaliyyəti olmayan insanlar yaşayır.

İdmandan qaçan dünya piylənmənin tələsinə düşür

Piylənmə müasir dövrdə inkişaf etmiş və inkişaf etməkdə olan ölkələrin ən vacib sağlamlıq problemləri arasında liderlik edir. Köklük bəşəriyyətin probleminə çevrilib desək, daha doğru olar. Piylənmə bədən yağ kütləsinin yağsız kütləyə nisbətə həddindən artıq artması və nəticədə boy uzunluğuna görə bədən ağırlığının normadan artıq olmasıdır. Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının (ÜST) məlumatlarına görə, dünyada 1 milyarddan çox insan artıq çəkiddən əziyyət çəkir. Bu insanların 650 milyonu böyüklər, 340 milyonu gənclər, 39 milyonu isə uşaqlardır. Hər 7 kişidən 1-i və hər 5 qadındən biri piylənmə ilə mübarizə aparır.

Dünya Piylənmə Federasiyasının açıqladığı məlumatlara görə 2035-ci ildə piylənmə ilə mübarizə aparacaq insanların sayının 4 milyardı keçəcəyini gözlənilir. 2020-ci ilə nisbətən 2035-ci ilə qədər artıq çəki probleminə uşaq və gənclərin nisbətinin iki dəfə artacağı, bu göstəricinin 18 yaşa qədər oğlanlar üçün 100 faiz, qızlar üçün isə 125 faiz artacağı gözlənilir. ÜST-ün hesabatlarına görə ABŞ, Çin, Braziliya, Hindistan və Rusiyada piylənmə halları dünya üzrə piylənmənin təxminən üçdə birini təşkil edir. “Our World in Data”nın hesabatlarına görə isə dünyada böyüklərin 39 faizi artıq çəkiddən əziyyət çəkir. Rəqəmlərə görə, britaniyalıların təxminən 64 faizi, amerikalıların isə 68 faizi piylənir. Siyahıya əsasən, Sakit okeandakı Nauru adası 88,5% artıq çəki və ya piylənmə ilə siyahıya başçılıq edir. Dünyanın ən arıq ölkəsi 18,3% ilə Vyetnam olub. Dünyanın ən kök 10 ölkəsinin hamısı Sakit okeanda yerləşir, ikinci yerdə Palau (85,1%), müvafiq olaraq, 84,7 faiz, 83,5 faiz və 81,9 faizlə Kuk adaları, Marşal adaları və Tuvalu gəlir.

Siyahının davamında ilk 10-luqda Niue, Kiribati, Tonga, Samoa və Mikroneziya ölkələri yer alıb. Sakit okean hövzəsindən kənarda Küveyt 73,4% ilə on birinci yerdədir. 195 ölkənin yer aldığı cədvəldə ABŞ 15-ci, Avstraliya 25-ci və İngiltərə 30-cu yerdədir. İqtisadi Əməkdaşlıq və İnkişaf Təşkilatı (OECD) ölkələri arasında ən yüksək piylənmə nisbətinin 42,4 ilə ABŞ-da müşahidə edildiyi iddia edilir. 2000-ci ildə 30,5 faiz olan bu göstərici son illərdə sabit artım nümayiş etdirib. 2022-ci ilə qədər ABŞ-ın 17 ştatında piylənmə nisbəti 35 faizdən yuxarı olub. Bundan başqa,

tən 2035-ci ilə qədər artıq çəki probleminə uşaq və gənclərin nisbətinin iki dəfə artacağı, bu göstəricinin 18 yaşa qədər oğlanlar üçün 100 faiz, qızlar üçün isə 125 faiz artacağı gözlənilir. ÜST-ün hesabatlarına görə ABŞ, Çin, Braziliya, Hindistan və Rusiyada piylənmə halları dünya üzrə piylənmənin təxminən üçdə birini təşkil edir. “Our World in Data”nın hesabatlarına görə isə dünyada böyüklərin 39 faizi artıq çəkiddən əziyyət çəkir. Rəqəmlərə görə, britaniyalıların təxminən 64 faizi, amerikalıların isə 68 faizi piylənir. Siyahıya əsasən, Sakit okeandakı Nauru adası 88,5% artıq çəki və ya piylənmə ilə siyahıya başçılıq edir. Dünyanın ən arıq ölkəsi 18,3% ilə Vyetnam olub. Dünyanın ən kök 10 ölkəsinin hamısı Sakit okeanda yerləşir, ikinci yerdə Palau (85,1%), müvafiq olaraq, 84,7 faiz, 83,5 faiz və 81,9 faizlə Kuk adaları, Marşal adaları və Tuvalu gəlir.

Bundan başqa,

ölkədə 2-19 yaşlı hər 5 nəfərdən 1-i piylənmədən əziyyət çəkən kimi qeydiyyatdadır.

Bədənimizi necə qorumalı?

Azərbaycanda xüsusilə qadınlarda artıq çəki problemi yaranır. Ölkəmizdə qadınların təxminən üçdə birində artıq çəki və piylənmə müşahidə olunur. İndiyədək aparılan tədqiqatların nəticələrinə görə, artıq çəki və piylənmə Azərbaycan əhalisi arasında rast gəlinən ən böyük problemdir. Piylənməyə əsas səbəb kimi hərəkətsizlik göstərilir. Kişilər arasında daim idmanla məşğul olanların göstəriciləri 8 faiz təşkil edirsə, qadınlar arasında bu göstərici cəmi 4 faizdir. Bu isə çox aşağı göstəricidir. Həkimlər bunun səbəbini avtomatlaşdırılmış ev texnikasının tətbiqində görürlər. Belə ki, idmanla məşğul olayan qadınların ev işləri ilə fiziki aktiv həyat keçirə biləcəkləri halda bu işləri texnikanın görməsi qadınların sağlamlıqlarını əlindən alır.

Müntəzəm olaraq idmanla məşğul olan insanın bədən ölçüləri ideal olur, indi qadınların çox həvəs etdiyi bədəne forma vermə əməliyyatına ehtiyac qalmır. Həmçinin hər gün idman edən insanların enerji səviyyəsi daha yüksək, çəkisi idealdır. İdmanla dostluq edən insanlar keyfiyyətli yuxu sistemində malikdirlər, onlar stressdən uzaq olurlar. Fiziki aktiv həyat keçirən insanın özünə inamı çox olur, çünki daha yaxşı fiziki görünüşü, daha sosial çevrəsi, nailiyyətləri onun özünə inamını gücləndirir. Davamlı idmanla məşğul olan insan adətən nizam-intizamlı həyat tərzini keçirir, zərərli vərdişləri olmur.

Ən sağlam və təhlükəsiz idman növləri gəzinti, qaçış, velosiped sürmə və üzgüçülük kimi aerobik məşqlərdir, bu növ idmanlar həm də ürək-damar sağlamlığını yaxşılaşdırır və bədən yağ nisbətinin azaldır. Doğrudur, ağırlıq qaldırmaq kimi məşqlər də əzələ gücünü artırır, sümük sıxlığını yaxşılaşdırır və maddələr mübadiləsinə sürətləndirir, lakin bu idman növünə kor-kpranə başlamaq sağlamlığa zərər verə bilər. Bunun üçün bir mütəxəssisdən kömək istəmək, nəzarətlə başlamaq daha effektiv olar. Yoqa, fitnes məşqləri kimi idman növləri bədən elastikliyi artırır, əzələləri uzadır, qaməti yaxşılaşdırır və stressi azaldır. Komanda formasında olan idman oyunları isə həm fiziki, həm də mənəvi-sosial sağlamlığa kömək edir. Futbol, basketbol, tennis və ya voleybol kimi komanda oyunları ürək-damar sağlamlığını artırır, refleksləri yaxşılaşdırır, üstəlik sosial münasibətlər qurmağa təşviq edir.

Lalə Mehralı

“Bütün dünya bu görüşü gözləyir”

“ABŞ-ın yeni seçilmiş Prezidenti Donald Tramp Rusiya Prezidenti Vladimir Putinin görüşü ilə bağlı məlumatlar bütün dünya gündəmini zəbt edib. Həmçinin bütün dünyanın diqqəti məhz bu münasibətlərdədir. Görüşün gözləntiləri ilə bağlı çoxlu fikirlər və mövqələr səsləndirilir. Təbii ki, bu dünyanın ən güclü, nəhəng və fəvqəl güc sahibi olan dövləti ABŞ ilə artıq üç ildir ki, Rusiya-Ukrayna müharibəsi fonunda Ukraynada bütün Qərblə müharibə aparacaq Rusiya dövlətinin müharibə başladıqdan sonra ilk real təması olacaq. Çünki bundan öncə, xüsusilə Donald Trampın səlifi olan Co Baydenin Administrasiyası özü Rusiyaya qarşı çox qəzəbli

və hiddətli idi və nəzərə alaq ki, Co Bayden Putini cinayətkar adlandırdı. Onların bu mövqələri təbii ki, Rusiya-ABŞ təmaslarını istisna edirdi”. Bu sözləri Siyasi və Hüquqi Araşdırmalar Mərkəzinin sədri Xəyal Bəşirov SİA-ya açıqlamasında deyib.

Onun sözlərinə görə, müharibə getdiyi üç il ərzində Rusiyaya qarşı çoxsaylı sanksiyalar tətbiq edilib: “Sanksiyaların əsas təşəbbüskarlarından biri elə Amerikanın özü idi. Rusiya bütün beynəlxalq tədbirlərdən, proseslərdən demək olar ki təcrid olunub. Bunun fonunda Donald Trampın hakimiyyətə gəlməyindən sonra münasibətlərin bərpa edilməsi istiqamətində addımların atılması və onun sələflərinin Rusiyaya yönəltirdiyi ittihamları, Donald Trampın fərdi forma da Ukraynaya və Volodimir Zelenskini yönəltirdiyi təbii ki, dünyanı çaşbaş qoyub. Bu gün bütün dünya

bu görüşü gözləyir və görüşün nəticələrində maraqlıdırlar. Nəzərə alaq ki, bu görüşlə bağlı razılaşmaların əldə edilməsi ilə əlaqədar informasiyalar yayılır və bu barədə bir görüş artıq keçirilib. Rusiyanın Xarici İşlər Nazirliyi Sergey Lavrov, Vladimir Putinin xarici siyasət məsələlər üzrə müşaviri Yuri Uşakov və Rusiya ilə birbaşa investisiyalar fondunun rəhbəri Kiril Dmitri, ABŞ tərəfdən isə Amerikanın Xarici Siyasətinə rəhbərlik edən dövlət katibi Marco Rubio, Donald Trampın təhlükəsizlik üzrə müşaviri Maykl Uoltz və Prezidentin yaxın Şərq üzrə elçisi Stiven Vitkof arasında Səudiyyə Ərəbistanında görüş keçirilib. Təxminən dörd saat yarım davam edən görüş də bir sıra məsələlər müzakirə edildi. Orada müzakirə edilən məsələlərin nəticələri ilə bağlı məlumatlar verildi.”

Xəyal Bəşirov həmçinin bildirib ki, prezident səviyyəli görüşlə-

rin keçiriləcəyi təqdir də artıq real məsələlərin müzakirəsinə şahid ola bilərik: “Artıq hər birimizə beləlidir ki, o görüşdə Ukrayna və Avropanın kənarda qalması digər kənarda qalan ölkələri çox ciddi şəkildə hiddətləndirib. Ukrayna və Avropa liderlərsiz hər hansı bir görüşün nəticəsi olmayacağı haqqında tələb və bəyanat bildiriblər. Amerika da Ukrayna məsələsinə münasibətini bildirib. Müdafiə Naziri Piy Heqset Brüssel də demək olar ki, Donald Trampın planlarına işarə vurub. Ukraynanın müharibədən əvvəl ki, ərazi-
lərinin bərpa edəcəyinin qeyri-

mümkünlüyü, Ukraynaya ABŞ-nin bir əsgərinin belə getməyəcəyini, təhlükəsizlik prosesində iştirak etməyəcəyi ilə bağlı fikirlər səsləndirib. Bu artıq Ukrayna mövzuna ABŞ-nin olduğu münasibətdir. Eyni zamanda unutmayaq ki, ABŞ Prezidenti Ukrayna Prezidenti Volodimir Zelenskini seçkilər keçirməyə çağırır. Yeni faktiki olaraq Ukraynanın bölüşdürülməsi prosesi gedir. Bütün bunlara nə dərəcə də nail olunub-olunmayacağına hadisələrin gedişatı göstərəcək”.

Xeyransə Piriyeva

Hərbi ekspert Elxan Şıxalievın SİA-ya müsahibəsini təqdim edirik:

- Bu gün aktual olan məsələ Tramp-Putin görüşüdür. Bütün diqqətlər sanki bu görüşə yönəlib. Görüşün vaxtı belə hamı üçün maraqlıdır. Bu görüş regionda nəyi dəyişə bilər?

- Əslində bu görüşü səbəb və nəticə kontekstində qiymətləndirməliyik. Amerika Birləşmiş Ştatlarının prezidenti Tramp hakimiyyətə gəldikdən sonra bu trek başladı. Tramp müharibənin günahkarlarını təyin etdi. Dedi ki, bu, mənim hakimiyyətimin müharibəsi deyil. Bu, Baydenin hakimiyyətinin səhvi idi. Ukrayna prezidentini də bunda günahlandırdı ki, əgər o prezident olsaydı, müharibə başlamazdı. Topu Rusiya tərəfə ötürdü ki, müharibəni dayandırmaq mümkündür. Çünki Baydenin, Avropa İttifaqına daxil olan ölkələrdən fərqli olaraq Trampın kommunikasiyası var idi. Məsələ burasındadır ki, indi nə baş verəcək? ABŞ deyir ki, müharibəni maliyyələşdirməyəcək. Maliyyələşmə olmasa, müharibəni dayandırmaq Ukrayna üçün mümkünsüzdür. Avropa İttifaqı da bu təzyiqi hiss etdi ki, ABŞ-ın dəstəyi olmadan müharibənin davamını gətirmək mümkünsüzdür. Bu yanaşma, təbii ki, Rusiyaya sərf edir. Əslində ABŞ Rusiya ilə razılaşıb. Deyir ki, nəticə nə olursa-olsun bu müharibə ABŞ-ın maliyyəsini arxasına götürməyəcək. Amma saği göstərən sol vurdular.

Rusiya zamanında NATO-nun Şərqi doğru genişləndirmə proqramı çərçivəsində NATO-nun öz sərhədlərinə yaxınlaşması, Ukrayna ilə müharibə başlayanda İsveç və Finlandiyanı NATO-ya daxil etdilər. Yeni NATO burada qazanmış oldu, Rusiyanın sərhədinə gəlib dayandılar. İkinci məsələ olaraq onu qazandılar ki, Tramp Avropa İttifaqına dedi ki, istəyirsinizsə öz təhlükəsizliyinizi təmin edin, ümumdaxili məhsulunuzun həcmi 2%-dən 5%-ə çıxarın. Sonuncu olaraq müharibəni ABŞ-ın gəlirinə gətirib çıxardılar. Ukraynaya təzyiq göstərdilər ki, Ukrayna 500 milyard ödəməlidir. Vaxt da qoymadılar. Biz nə qədər Rusiyanı Ukraynanın ərazilərini işğal edən tərəf kimi görsek də, Rusiya itirdi, ABŞ burada qa-

zandı.

- Bu yaxınlarda V.Zelenski Türkiyəyə səfər etdi. Türkiyə prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan onu öz çətininin altına aldı. Bu hadisə dünyaya hansı mesajları verdi?

- Əslində Amerika və Rusiya görüşlərində Zelenskini heç tərəf olaraq qəbul etmirlər. Bu bir az təzyiq siyasətidir. Zelenskini diktator adlandırdığı bir mərhələ idi ki, əgər qəbul etməsə idi, təzyiqləri artıracaqdı. Qəbul etdiyi üçün dedi ki, belə bir söz dediyini xatırlamır. Ciddi şəkildə ABŞ-dən təhlükəsizlik zəmanəti istəyirdi. ABŞ dedi ki, bu, Avropa İttifaqına aid məsələdir, təhlükəsizliyinizi ABŞ çetiri altında görməyin. Zelenski niyə Avropanın aparıcı ölkələrinə yox, niyə Türkiyəyə getdi? Zelenski anladı ki, Rəcəb Tayyib Ərdoğan Rusiya prezidenti ilə kommunikasiyada öz sözünü keçirmiş adamdır. Onun xarizmasını Rusiya da qəbul edir. Baxmayaraq ki, Amerika, Rusiya Türkiyəni Avropa İttifaqında görmək istəməsələr də, Türkiyə prezidenti global güc olaraq Türkiyənin inkişafının, global gücünün geosiyasi olaraq ölkələrə təsirini qəbullandırır. Rusiya-Ukrayna müharibəsində Türkiyə Ukraynanın haqq işini dəstəklədi. Amma Türkiyəyə qarşı da NATO blokuna daxil olan ölkələrin Rusiyaya qarşı tətbiqinə qoşulmadı. Ukrayna prezidenti də özünün təhlükəsizlik çetirini Türkiyədən görür. Ukrayna düşünür ki, gələcəkdə təhlükəsizlik zəmanəti olaraq sülhməramlılar yeridiləcəksə, birinci real güc Türkiyə ola bilər.

Özü də deyir ki, Avropada hərbi güc olaraq bir Ukrayna ordusu, bir də Türkiyə ordusudur. Ukrayna bunu qəbul edir. Türkiyə indiki mərhələdə ABŞ, Rusiya, Avropa İttifaqı, kimin hərbi gücünün təhlükəsizlik zəmanəti olaraq Ukraynanın bufer bölgəsində yerləşdirəcək? Yekdil fikir yoxdur. Çox gərgin müzakirələr var. Fransa da qoşununu yerləşdirmək istəyir, Rusiya əleyhinədir. Böyük Britaniya da təklif edir, yenə Rusiya əleyhinədir. Avropa İttifaqı ölkələrindən NATO-ya daxil olanlar oraya sülhməramlılar olaraq qoşun yeritmək istəyəndə Rusiya bu fikrin əksinədir. Amma düşünürəm ki, onlar Türkiyənin əleyhinə olmayacaqlar.

- Ukraynanın bu hərbi yardımlar vasitəsilə müharibəni udacağına zəmanət verilirmi?

- Müharibə üç ilə əvvəl başlayıb. Həm Ukraynanın, həm də Uk-

Hərbi ekspert: "Artıq Ukraynadan heç kim heç nə soruşmur"

"Tramp "topu" Rusiya tərəfinə ötürdü ki, müharibəni dayandırmaq mümkündür"

ABŞ postmüharibə dövründə Ukraynanın gəlirlərinin 50%-nə sahib olacaqsə, düşünürəm ki, o rəqəm səsləndiriləndən də çox rəqəmlərə gətirib çıxaracaq. İnteqrasiya baş verəcək. ABŞ Ukraynanın ərazisi-nə gəldisə, çəkirdici güc olacaq. İqtisadi olaraq Ukraynaya nə dəstək olacaqlarsa, Rusiyanın işğalı altında olan ərazilərdə ABŞ şirkətləri daxil olacaq. Burada razılaşdırılmış iqtisadi əlaqələr daxil olmuş olacaq, qazancların bölüşdürülməsi üzərindən. İndiki mərhələdə Ukrayna xalqının, dövlətinin başqa çıxışı yolu yoxdur.

- ABŞ-ın indiki vaxtda Ermənistanı yardımı nə ola bilər? Artıq yardımlar dayandırılıb. Belə olan təqdirdə Ermənistan hansı addımı ata bilər?

- Ukraynanın üzərindən Ermənistanın çıxaracağı dərslər var. Ukraynanı hansı səbəbdən müharibə səbəbi etdilsə, onun ardınca da Ermənistan gedirdi. Adətən belə başlayırlar ki, guya, SOROS fondunun dəstəyi ilə lider tapırlar, maliyyələşdirirlər, demokratik dövlət adı altında. Bu, Paşinyan idi, dövlət də ardınca gedirdi. Deyəndə ki, növbəti dördüncü ölkə postsovet ölkələrindən niyə Ermənistanıdır, çünki Avropa İttifaqının inteqrasiyasının arxasında yüzlərlə silahlı qüvvələrin əraziyə enməsinin Ermənistan planı var idi. Düşünürəm ki, bunu Tramp sonlandıracaq. Çünki dedi ki, NATO-nun Şərqi doğru planlaşdırmasını həyata keçirmək müharibəyə səbəb olur. Bu, yanlış idi. Biz qayıtmalıyıq 2008-ci il məsələsinə. Artıq Rusiya Ermənistanla əvvəlki kimi rəftar etməyəcək. Çünki 2022-ci ilə qədər Rusiya ilə eyni cəbhədə olan Ermənistan müharibənin başlanması ilə Rusiyaya zərbə vurdu. Rusiya Ermənistanı mütləq cəzalandırmalıdır.

Söylü Ağazadə

raynanı dəstəkləyən 52 ölkənin siyasi-hərbi hədəfi var idi. Siyasi-hərbi hədəfi ondan ibarət idi ki, siyasi olaraq Rusiya strateji məğlubiyyətə uğradılmalıdır. Hərbi olaraq isə işğal olunmuş ərazilərdən çəkilməlidir. Təbii ki, bu, baş vermədi. ABŞ-ın rəsmilərini artıq Ukrayna hökuməti lozer hökumət olaraq qiymətləndirir. Müharibəni uduzmuş hakimiyyətlə heç kim əlaqə yaratmaq istəmir. Amma müharibə partiyası Ukrayna üçün bitib. Avropa İttifaqının indiki əvvəlki gücü yoxdur. Ukrayna bu vəziyyətə layiq olmayan ölkə halına gəldi. Onların maliyyə yardımları Ukraynanın nəzarətində qalan ərazilərdə onun yəni qurulmasına sərf edilərsə, yenə Ukrayna karlı çıxmış olacaq. Əks təqdirdə Amerika deyir ki, istəməsəniz, müharibənin davamına da hazır olmalısınız.

- Ukraynaya verilən təhlükəsizlik zəmanətləri hərbi yardıma daxildir, yoxsa sadəcə diplomatik və iqtisadi dəstəyi nəzərdə tutur?

- Müzakirələr bitməyib. Bir qrup Avropa İttifaqına daxil olan lider ölkələr istəyirlər ki, Ukraynanın təhlükəsizlik zəmanəti onların NATO-ya daxil olan silahlı qüvvələrinin sülhməramlılara çevrilmiş hissəsi ol-

sun. Rusiya bunu qəbul etmir. Ukraynanın özünün də silahlı qüvvələrinin sülhməramlılar olaraq təhlükəsizlik zəmanətini verə bilmir. Mütləq üçüncü ölkənin bir qüvvəsi təhlükəsizlik zəmanəti üzərinə orada olacaq. Düşünürəm ki, Amerika, yaxud Rusiyadan hansı ölkənin sülhməramlıları olacaqsə, ondan sonra baş verəcək. Ukrayna nə edə bilər? Artıq Ukraynadan heç kim heç nə soruşmur. Ukraynanın təklifləri qəbul etməsini gözləyirlər. O səbəbdən düşünürəm ki, hələ müzakirələr olacaq. Amerika qərar versə ki, müharibə olmasın, o zaman yolunu tapacaqlar ki, müharibə yeni fazaya keçməsin.

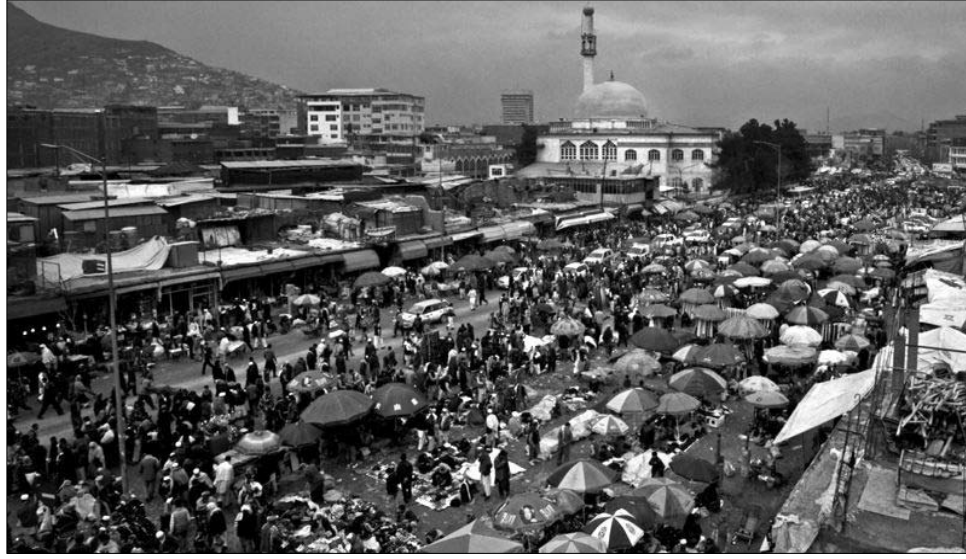
- Ukraynada yeraltı sərvətlərin miqdarı çoxdur, yoxsa üç ildə xərclənən vəsait?

- İlkin mərhələdə Amerika Birləşmiş Ştatları müharibəyə 500 milyard xərcləndiyini səsləndirdi. Sonra da Avropa İttifaqı ilə Ukraynanın birgə səsləndirdiyi rəqəmlər toplam 300 milyardın üzərində dayandı. İlə 100 milyardə yaxın vəsait xərclənib. Amma Amerika Ukraynanın yeraltı sərvətlərini 500 milyard qiymətləndirdi. Düşünürəm ki, bu yeraltı sərvətlərin miqdarı bizim düşündüyümüzədən çox daha uzun müddət hesablanmış rəqəmdir.

Yaşadığımız dünyanın gerçeklikləri, müxtəlif tarixi hadisələri o dərəcə zəngin və ziddiyyətlidir ki, onları tam şəkildə araşdırmaq və ziddiyyətləri səthi də olsa aydınlaşdırmaq mümkün deyil. Çünki baş verən hər bir tarixi hadisə özü ilə müxtəlif yanaşmaları və şərhləri əks etdirir. Bu baxımdan dünyada baş vermiş və ya baş verən hadisələri tam şəkildə üzə çıxarıb, dünyaya təqdim etmək mümkün deyil. Öyrənilməyən və ya açılmayan sirlər də kifayət qədərdir. Sadəcə tarixçilər, salnaməçilər, hətta arxeoloqlar tarixi gerçəkliyi təfərrüatı ilə deyil, ümumiləşmə, abstraktlaşma səviyyəsində təqdim edə bilirlər. Bu isə təbii ki, kifayət etmir. Xüsusilə də, tarixdə mövcud olmuş dövlətlərarası müharibələr, vətəndaş qarşıdurmaları və bu kimi münaqişələrin bəşəriyyətin inkişafına vurduğu zərbələr barədə ümumiləşmiş mövqelərin ifadə olunması faktları ilə rastlaşırıq. Halbuki, açıq və real gerçəkliklər növbəti fəlakətlərin qarşısını ala bilər. Elə götürək bizə dost dövlət olan Əfqanıstanda baş vermiş və bu gün də cərəyan edən arzuolunmaz hadisələri. Bu ölkənin ərazisində bəlkə də 500 ildən çoxdur ki, qarşıdurmalar, münaqişələr səngimir. Acı təəsüf hissi ilə bidirmək lazımdır ki, baş verən müharibələrdən əfqan xalqı əziyyətlər çəkib, məşəqqətli bir həyat yaşamağa məhkum edilib. Hələ eramızdan əvvəl, 330-cu ildə Böyük İskəndər bugünkü Əfqanıstanı işğal edib, 1206-cı ildə Çingiz xan fəlakəti başlayanda ilk təcavüzə məruz qalan dövlətlərdən biri Əfqanıstan olub. Sonrakı tarixi proseslər zamanı Əfqanıstan ərazisi Hunlar, Kuşan İmperiyası, Samanilər, Səfərilər sülaləsi, Qəznəvilər dövləti, Qurilər, Xələclər sülaləsi, Hotakilər, Durraniilər, Böyük Moğol İmperiyası və digər böyük imperiyaların tərkib hissəsi olmuşdur. Əfqanıstanda sonuncu ədalətli hakimiyyət Nadir şahın zamanında qurulub. 1737-ci ildə Nadir Şah Əfşar Kabul və Kandahar tutaraq Əfqanıstanda öz hakimiyyətini qurur. 1747-ci ildə Nadir Şah öldürüldükdən sonra Əfqanıstanda Dürrani tayfasının lideri olan Əhməd xan Şah hakimiyyəti əlinə alır. Bu hakimiyyətin sülaləsi 1823-cü ilə qədər öz mövcudluğunu qoruyub saxlaya bilər. Bundan sonra həmin ərazilərdə Əfqanıstan Əmirlik, Krallıq, Respublika, Demokratik Respublika və Taliban İslam Respublikası mövcud olub.

Sovetlərin Əfqanıstana qəfil hücumu

Ötən əsrin 70-ci illərində ABŞ və Avropa ölkələri Əfqanıstan xalqının iradəsini qırıb, öz oyuncaq hakimiyyətlərini qurmaq üçün daxildə vətəndaş qarşıdurması yaratmışdılar. Əfqan xalqı isə xarici istilaya qarşı qətiyyət göstərər və öz müstəqil dövlətlərini qurmaq üçün müqavimət göstərdilər. Belə bir vaxtda ABŞ hiyləgərcəsinə Əfqanıstanda baş verən vətəndaş qarşıdurmasına SSRİ-ni də cəlb etməyə çalışdı. ABŞ-in keçmiş prezidenti Karterin milli təhlükəsizlik üzrə müşaviri olmuş Zbiqnev Brzezinski öz etraflarında demişdir: "Biz rusları məcbur etmirdik, amma onların müdaxilə ehtimalını bilərəkdən artırırırdıq". ABŞ-in Karterin hakimiyyəti hesab edirdilər ki, sovetlər Əfqanıstana ordu yeritməklə beynəlxalq aləm də mövqeyini itirəcək və nüfuzdan düşəcək. ABŞ-in qurduğu və Avropa ölkələrinin dəstək verdiyi plan nəhayət baş tutdu. 25 dekabr 1979-cu ildə sovetlər cənub sərhədlərinin təhlükəsizliyini təmin etmək bəhanəsi ilə Əfqanıstana qoşun yeritdi. Əslində, SSRİ Əfqanıstana qanuni şəkildə - ölkənin siyasi rəhbərliyinin xahişi ilə daxil oldu. Üstəlik, bütün tarixi boyu Əfqanıstan heç vaxt SSRİ qoşunlarının müdafiəsi altında olana qədər sərbəst yaşamamışdı. 1978-ci ildə Əfqanıstan Xalq Partiyasının (ƏXP) rəhbəri, SSRİ-yə meyilliliyi ilə tanınan Nur Məhəmməd Təreki rəqibi Həfizulla Amin tərəfindən qətlə yetirildi. Hakimiyyət Həfizulla Amininin rəhbərliyi altında olan ƏXP-nin "Hezb" qanadının əlinə keçdi. Həfizulla Amin ölkədə həyata keçirdiyi iqtisadi-siyasi islahatlar iri mülkədarlar tərəfindən müsbət qarşılanmadığından Əfqanıstanın müxtəlif

Əfqanıstan ruhlar ölkəsinə çevrilir

əyalətlərində mərkəzi hakimiyyətə qarşı çıxışlar baş verməkdə idi. Bu çıxışlar Pakistan, həmçinin ABŞ da daxil olmaqla, bir sıra qərb ölkələri tərəfindən dəstəklənirdi. Belə bir məqamda Əfqanıstandakı dayaqlarını itirmək üçün SSRİ Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsi bu ölkəyə qoşun yeritmək qərarı verdi. 25 dekabr 1979-cu ildə Sovet İttifaqının 40-cı ümumqoşun ordusunun hissələri Əfqanıstan sərhədini keçdi və paytaxt Kabulda daxil oldu. Dekabrın 27-də "Fırtına-333" adı verilən əməliyyatla Tacbəy sarayına hücum təşkil edildi. Saraya hücum müsəlman batalyonu ilə yanaşı "Qrom" və "Zenit" xüsusi qruplarına, eləcə də bir desant rotasına həvalə olundu. Müdafiəçilərə kənardan kömək gəlməsini önləmək üçün iki tədbir görüldü: telefon xəttinin keçdiyi yeraltı qovşaq partladıldı, nəticədə bütün Kabulda telefon əlaqəsi kəsildi və Baş qərargah rəisi, Həfizulla Aminin bacısının əri, Ryazan hava-desant ali hərbi məktəbinin məzununu Məhəmməd Yaqub öldürüldü. Hücum intensiv xarakter aldığı bir vaxtda ölkə prezidenti Həfizulla Amin hücum edənlərin islamçılar, ya pərçəmçilər, ya da Təreki tərəfdarları olduğunu güman edərək yəvərinə ruslara zəng edib kömək istəməyi tapşırıq. Yəvər hücum edənlərin ruslar olmasını söyləyəndə ona külgabını tullayaraq "yalan deyirsən, ola bilməz" cavabını verir.

"Fırtına-333" adı verilən əməliyyat 43 dəqiqə çəkdi. Əvvəlcə şiddətli müqavimət göstərən əfqanlar hücum edənlərin ruslar olduğunu biləndə təslim olurlar. Həfizulla Amin və iki azyaşlı oğlu, eləcə də sarayın 200-ə qədər mühafizəçisi öldürülür. Öldürülənlər arasında xarici işlər nazirinin arvadı da olur. "Fırtına-333" əməliyyatı zamanı sovet hərbiçiləri 14 nəfər itki verir. Sovetlərin yetişdirdiyi orta məktəb müəllimi Bəbrək Karməl 1979-cu dekabrın 28-nə keçən gecə Baqramdan Kabilə gətirilir və onu ölkə prezidenti elan edirlər. Bəbrək Karməl sovetlərin dəstəyi ilə 7 il hakimiyyətdə qala bilər. Lakin bütün cəhdlərə, yerdəyişmələrə, sərt hərbi qərarlara baxmayaraq ölkədə əmin-amanlıq təmin etmək mümkün olmayır.

Zbiqnev Brzezinski: "Bu məxfi əməliyyat parlaq bir ideyadır! Biz rusları əfqan tələsinə saldıq"

Dünya ictimaiyyət sovet qoşunlarının Əfqanıstana ordu yeritməsini və ölkə prezidentini qətlə yetirməsinə kəskin etirazını bildirdi. BMT-nin Baş Məclisi SSRİ silahlı qüvvələrinin tezliklə Əfqanıstandan çıxarılmasını tələb edən qətnəmə qəbul etdi. Bəzi ölkələr

Sovet İttifaqı ilə əlaqələrini kəsdiyini bəyan etdilər. Sovetlərə ən böyük zərbə isə 1980-ci ildə Moskvada keçirilən dünya olimpiadası oyunları zamanı vuruldu. Ölkələrin olimpiya oyunlarını boykot etməsi səbəbindən cəmi 80 ölkənin idmançıları Moskvaya gələ bildi. ABŞ taxılının SSRİ-yə satılmasına qadağa qoyuldu. Strateji silahların məhdudlaşdırılması haqqında Sovet-Amerika sazişinin Senatda ratifikasiyası dayandırıldı. ABŞ və Qərbi Avropa ölkələri SSRİ-yə qarşı döyüşən əfqan mücahidlərinə külli miqdarda silah-sursat verməklə müharibəni daha da qızışdırdılar. Keçmiş MKİ direktoru və ABŞ Müdafiə katibi Robert Qeyts "Kölgədən çıxış" adlı xatirə kitabında Amerika kəşfiyyat orqanlarının Sovet Ordusunun Əfqanıstana girməsindən altı ay əvvəl mücahidlərə kömək etməyə başladığını etiraf edir. ABŞ prezidenti Karterin keçmiş Milli Təhlükəsizlik müşaviri və görkəmli siyasətçi Zbiqnev Brzezinski də əlavə edir: "Bu məxfi əməliyyat parlaq bir ideyadır! Biz rusları Əfqan tələsinə saldıq".

Onillik Əfqanıstan müharibəsində 7500 azərbaycanlı da iştirak etmişdir. Onların 208-i müharibədə həlak olub, 7 nəfər isə itkin düşüb

Vəziyyəti sabitləşdirmək, vətəndaş müharibəsini dayandırmaq, xarici müdaxiləyə son qoymaq üçün ƏXDP "Əfqanıstanda milli barışıq haqqında" bəyannamə qəbul etdi. 1987-ci il yanvarın 15-dən ölkənin hər yerində hərbi əməliyyatlar dayandırıldı. İqtidar və müxalifət qüvvələrinin iştirakı ilə Koalisiya hökuməti yaratmaq haqqında təklif irəli sürüldü. Milli barışığın əldə edilməsi üçün yeni Konstitusiyaya qəbul edildi. Konstitusiyada bütün vətəndaşların hüquq bərabərliyi, qanun çərçivəsində çoxpartiyalılıq prinsipi təsbit edildi. ƏXDP-nin baş katibi Nəcibulla respublikanın prezidenti seçildi. Əfqanıstanla Pakistan arasındakı münasibətləri normalaşdırmaq üçün 1988-ci ildə Cenevrədə BMT-nin vasitəçiliyi ilə saziş imzalandı. Saziş bu dövlətlərin bir-birinin daxili işlərinə qarışmamasını, qaçqınların geri qaytarılmasına şərait yaradılmasını, hərbi müdaxilədən imtina edilməsini və Sovet qoşunlarının Əfqanıstandan çıxarılmasını nəzərdə tuturdu. SSRİ və ABŞ sazişin yerinə yetirilməsinin təminatçısı kimi çıxış etdilər. 1988-ci ilin mayında Sovet qoşunlarının mərhələ-mərhələ Əfqanıstandan çıxarılmasına başlandı. 1989-cu il fevralın 15-də qoşunların çıxarılması başa çatdı. 1979-cu il dekabrın 25-dən

1989-cu ilin fevralın 15-dək Əfqanıstanda Sovetlər Birliyinin 620 min hərbi qulluqçusu xidmət edib. Müharibə də 30 minə yaxın sovet əsgəri həlak oldu. Əfqanıstan müharibəsində 7500 azərbaycanlı da iştirak etmişdir. Onların 208-i müharibədə həlak olub, 7 nəfər isə itkin düşüb. Bu gün Azərbaycanda cəmi 5 minə yaxın Əfqanıstan müharibəsi veteranı sağ qalıb. Əfqanıstandan qayıdandan sonra onların bir çoxu Qarabağda gedən döyüşlərdə həlak olub və ya sonradan vəfat ediblər. Əfqanıstan müharibəsi veteranlarından 17 nəfəri sonradan Azərbaycanın ərazi bütövlüyü uğrunda gedən döyüşlərdə Milli Qəhrəman adına layiq görüldü. Müxtəlif statistikalara görə, 10 illik hərbi əməliyyatlar dövründə Əfqanıstanda 2 milyon nəfərə yaxın mülki sakin həlak olub. Amerikalılar isə əfqanların itkisinin 2,5 milyon nəfər olduğunu yazırlar. Sovet ordusunun Əfqanıstanda texniki itkisi isə belə olub: 147 tank, 1314 zirehli transportyor, 433 artilleriya sistemi, 118 təyyarə və 333 vertolyot. On illik müharibə nəticəsində SSRİ Əfqanıstana təxminən 800 milyon ABŞ dolları yardım göstərdi. 40-cı ordunun saxlanması və əməliyyat xərcləri 3 milyard dollardan çox oldu. Bir sözlə Sovet sistemi Əfqanıstanda tamamilə məğlub oldu və bu müharibə SSRİ-nin süqutunu tezləşdirdi. Müharibənin başa çatmasından cəmi iki il sonra SSRİ parçalandı.

Aclıq və səfalətin hökm sürdüyü Əfqanıstan

Əfqanıstan Şərq və Cənubda Pakistan, Qərbdə indiki fars-molla rejimi, şimalda Türkmənistan, Özbəkistan və Tacikistan, şimal-şərqdə isə Çin Xalq Respublikası ilə həmsərhəddir. Paytaxtı Kabil şəhəridir. Əfqanıstan dənizə çıxışı olmayan ölkədir. Ərazisinin əksər hissəsi qışı çox soyuq keçən Hinduquş dağları ilə əhatə olunmuşdur. Ölkənin şimalı məhsuldar düzənliklərdən, cənub-qərbi isə yayı çox isti olan səhra landşaftından ibarətdir. 35 milyona yaxın əhalisi olan Əfqanıstanda bir sıra qədiriyyə, nəqşəbədiyyə, qələndəriyyə sünni cəriyanları fəaliyyət göstərir. Əhalinin çox az hissəsi (0,5 %) əhmədiyyə təriqətinə münsubdur. Ölkədə siə təriqətindən olan insanlarda var.. Onlar xəzər-bərbərlər, eləcə də teymurlar, qızılbaşlar və əfqan-dzadzlar, Sistada nisbətən qarışmış əfqan-fars qrupu və farslardır. Şiələrə həm də Kabul, Herat, Qəznə ərazisində də rast gəlmək olar. Bədəxşan xalqı və tacikləri bir hissəsi ismailiyyə təriqətinə ibadət edirlər (ismaililər ölkə əhalisinin təqribən 3 %-ni təşkil edirlər). Bundan başqa, Əfqanıstanda 20 min induistlər, eləcə də siqxlər, zərdüştilər yaşayır.

Təzyiq və ardıcıl hücumlara tab gətirməyən prezident Əşrəf Qəni 15 avqust 2021-ci ildə Əfqanıstanda hakimiyyəti Taliban hərəkatına təhvil verməyə məcbur oldu. Taliban Əfqanıstanı ələ keçirdikdən sonra ölkənin terror mərkəzi olmayacağını və qadınlara Şəriət qaydalarına uyğun azadlıq veriləcəyi vədini vermişdir. Lakin həyat normallaşsa da Taliban verdiyi vədlərinin heç birinə əməl etmədi. Taliblərin sərt idarəetmə üsulu və əlavə olaraq sosial-iqtisadi durumun ağırlığı əhalinin yaşayışını acınacaqlı vəziyyətə salıb. Ölkə əhalisinin az qala 90 faizi kasıblıq həddindən də aşağı səviyyədə yaşayır. Halbuki Əfqanıstanda gümüş, qızıl, platin, palladium kimi qiymətli metallar mövcuddur. Nadir maddələrə isə litium, tantal, niobium, sesium, rubidium, berilyum və kadmium daxildir. ABŞ Geoloji Tədqiqatlarına əsasən, Əfqanıstandakı təbii sərvətlərin təxminən dəyərinin 3 trilyon dollar oluğu təxmin edilir. Hələlik nə bu siyasi iradə, nə də xalqı sosial-iqtisadi fəlakətdən xilas edə biləcək lider yoxdur. Lakin əminəm, çox zaman keçməz ki, Əfqanıstan dövləti müasirləşər və əfqan xalqı sakit, rahat, sosial-iqtisadi cəhətdən təmin olunmuş həyatı quracaq. Çünki əfqan xalqı zəhmətkeş xalq olduğu qədər, qarşısına qoyduğu hədəflərinə çatmaq üçün qətiyyətli mübarizə aparmağı da bacaran xalqdır.

İLHAM ƏLİYEV

Vaxt var idi ki, oxuyan təhsil ardınca gedirdi, oxumayan da özünə bir sənət, peşə seçirdi. Sənədlərini ya 8-ci sinifdən, ya da tam orta təhsili başa vurduqdan sonra peşə məktəblərinə verib bir peşənin sahibi olmağa çalışanlar var idi. Bunu övladlarına valideynlər də məsləhət bilir, ona peşə seçməsində bacarıqlarını əsas götürməklə kömək edirdi. Beləliklə də bir məktəbin sonuncu sinfini bitirən gənclərin təxminən 10-u ali məktəbə, 3-5-i orta ixtisas məktəblərinə, 4-5-i isə peşə məktəblərinə daxil olurdu. Peşə məktəblərində isə onlar elə yetişdirilirdi ki, sabahın əsl peşə sahibinə çevrilir, həm dövlətə, cəmiyyətə xeyir verir, həm də öz ailə büdcələrini yarada bilirdilər.

Oxumaq dəbi

Bəs sonra necə oldu? Haradasa, 90-cı illərin sonlarından etibarən cəmiyyətimizdə 3 hadisə bir-birini izləməyə başladı. Birincisi, insanlar yeni bir xəstəliyə mübtəla oldu- kütləvi şəkildə ali təhsil almaq xəstəliyinə. Deməli, bu xəstəliyin patologiyası belə idi ki, hamının uşağı təhsil almalıdır. Oxudu, oxumadı, uşaqlar təhsilli olmalıdır. İkincisi, bu, bir dəbə çevrildi. Bütün valideynlər övladlarının ali təhsil alması üçün əlindən gələni etməyə başladılar. Üçüncüsü isə bu oldu ki, bəhsəbə cəmiyyəti ağışına aldı. Filankəsin uşağı oxudu, mənəmkə nə üçün oxumayın, qonşunun uşağı ali məktəbə girdi, mənəmkə nə üçün geri qalsın. Sağ olsun, o zaman ki Dövlət İmtahan Komissiyası da bütün bunlar üçün çox optimal şərait yaradırdı. Yəni, gündən-günə balları aşağı endirib, ödənişli ixtisasların sayını artırmaqla valideynlərə kredit götürüb, borc alıb uşaqlarını universitetlərdə oxutmalarına şərait yaradırdı. Bu isə cəmiyyətin taleyində baş verən 3 hadisənin tələbatını artıqlaması ilə ödəyirdi. Odur ki, artıq peşə məktəblərinə ehtiyac qalmırdı.

Yəni, kütləvi şəkildə peşə məktəblərindən uzaqlaşma başlamışdı. Uşağının peşə məktəbində oxumasını sanki valideynlər özlərinə sığışdırmırdı.

Həmin illərin statistik göstəricilərinə nəzər salınsa, dediklərimiz təsdiqlənər ki, peşə məktəblərinə qəbulun səviyyəsi tamamilə aşağı enmişdi. Hələ arada bəzi peşə məktəbləri bağlandı. Və yaxud da sayları azaldıldı. Nəticədə isə universitetlərdə təhsil alanların sayı artdı. Oxumayanlar isə heç bir bacarığı və ya peşə təhsili olmadığına görə özlərinə iş tapmaqda çətinliklərlə üzləşdilər.

Həmçinin də universitetə aşağı balla daxil olanlar iş tapmaqda çətinlik çəkirdilər. Çünki işləmək üçün yenə də imtahan tələb olunur. Bu imtahanlarda isə suallar çətin olduğu üçün 200-250 bal ilə universitetə daxil olanların bu suallar qarşısında məəttəl-məəttəl baxmaqdan başqa çarəsi yox idi.

Bir-birindən gözəl peşələr

Bütün dövrlərdə peşə sahibləri olub ki, onlara el arasında "sənətkar", "usta" adları verilib. Məsələn, sürücülər tanımışıq ki, onlara yaşadığı rayonda hər kəs "usta" deyə müraciət edirdi. Çünki sənətinin sahibi idi. İllərlə insanları ən ucqar dağ kəndlərinin abadlıqdan kənar yolları ilə rayon, şəhər mərkəzlərinə aparıb gətirmiş, çalışdığı dövrdə heç bir qəza olmamışdı.

Avtomobil təmiri ilə məşğul olan peşə sahibləri tanımışıq ki, necə deyirlər, əlləri qızıl kəsib. Yaşadığı ərazidə heç də ən yüksək vəzifədə çalışanlardan pis dolanmayıb.

Kamil bir palançı və ya yarımçıq papaqçılıq...

Qazancı əla olub. Nə üçün? Çünki sənətinin sahibi olub. Qarşısına qoyduğu məqsədə müvəffəqiyyətlə çatıb, olub usta. Həm hörməti olub el arasında, həm də qazancı.

Zərgərler tanımışıq, həqiqətən də əlləri zərgər insanlar. Onların çox böyük zövqlə və incəliklə hazırladığı zinət əşyaları hər kəs tərəfindən təqdir olunub, sifariş sifariş üstünə gəlib. Qazancı da heç də müəllim, həkim, mühəndislərdən aşağı olmayıb.

Diş texnikləri tanımışıq. Evində və yaxud da yaşadığı kənd, qəsəbə, şəhərdə hansısa binanın bir-iki otağını kirayələyərək çalışıb. Bu işi görməsi üçün heç orta ixtisas tibb təhsili də olmayıb. Sadəcə kurslarda iştirak edib, peşənin sirlərini öyrənib. Həmin adamlar öləndə də diş texniki kimi çalışıblar. Xəstələri də dəstə-dəstə gəlib. Çünki seçdikləri peşəni dərinlən öyrəniblər. Qazancıları da əsla təhsilli adamların qazancıdan geri qalmayıb.

Dülgərler tanımışıq, adları yaşadıkları mahalla bir olub. Onların düzəltdiyi qapı-pəncərələr indi də evlərimizin yaraşığıdır. Böyük zövqlə, keyfiyyətlə taxta üzərinə kö-

çürdüüyü məhərrəti həmişə, necə deyirlər, müştərisini baş üzərində edib belələrinin. İnsanlar qapı, pəncərə düzəltmək üçün aylarla növbə gözləməli olublar. Bu ustaların evləri də, heyətləri də, dolanışlıqları da ən yüksək vəzifədə çalışanlardan yaxşı olub.

Dərzi, pineçi, daş ustaları, xalçaçı, tərəvəzçilər tanımışıq ki, əlləri zərgər olub. Nəinki yaşadıkları yerdə, qonşu şəhər-kəndlərdə də məşhur olublar. Onların sorağı ilə insanlar kəndbəkənd, şəhərbəşəhər gəlib işlərini onlara gördürməyi məsləhət biliblər. Onlar da ki, hər zaman ən yüksək səviyyədə yaşayıblar. Əllərinin zəhməti, alnılarının təri ilə özləri üçün hərtərəfli şərait yaradıblar. Heç də təhsili olanlardan geri qalmayıblar.

Kamil bir palançı və ya yarımçıq papaqçılıq...

Beləliklə də bu qənaətə gəlmək olar ki, bəli, dahi şairimiz Nizami Gəncəvinin də dediyi kimi, kamil bir palançı olsa da insan, yaxşıdır yarımçıq papaqçılıqdan. Bəli, istər

orta ixtisas, ali, magistratura, aspirantura, istərsə də hər hansı peşə təhsili olsun, sənətə və peşəyə kamilcəsinə yiyələnmək, onu sevmək ən üstün cəhətlərdəndir. Belə olan təqdirdə ailən üçün hər zaman qazancın olacaq. Belə olan təqdirdə heç kimin qarşısında gülünc vəziyyətdə qalmayacaqsan.

Belə isə nə üçün bu gün övladlarımızı bir peşə öyrənməsi üçün peşə məktəblərinə yollamırıq və yaxud da hər hansı usta yanına qoymuruq. Nə üçün yenə də həmin 3 iddianı davam etdiririk? Xəstəlik, dəb və bəhsəbə iddialarını. Axi bilə-bilə ki, övladımız müəllim olmaq üçün yetərli savada malik deyil, mühəndis, tibb bacısı, feldşer, hərbi rəhbər, psixoloq (onlarla saya biləcəyimiz ixtisaslar var) olmaq üçün qabiliyyəti, bacarığı, səriştəsi yoxdur, onu nə üçün oxumağa vadar edirik, nə üçün illərlə ailə büdcəsinə ziyan vuraraq onu müəllim yanına hazırlıqlara göndəririk? Sonda isə görürük ki, həqiqətən də bu uşaq bu sahələr üçün yaranmayıb. Biliyi, dünyagörüşü, xüsusilə də istək və arzusu müəllim, həkim, tibb bacısı, mühəndis olmaq üçün deyil. O, bu sənətlərdə özünü tapa bilmir. Elə bu səbəbdəndir ki, indi cəmiyyətimizdə yüzrlə insan var ki, hər hansı bir təhsili alıb, lakin gözəllik salonlarında manikürçü, saç kəsən, mağazalarda satıcı, idarə, müəssisələrdə texniki işçi kimi çalışır. Bu, onun göstəricisidir ki, valideynlərinin iddiası ilə zorla bir ali təhsil alıb, artıq özünü dərk edəndən sonra isə düşünüb, yox, bu sahə mənlik deyil. Yenidən hansısa kurslara, təlimlərə getməklə bacardığı işin qulpundan yapışmağa çalışıb. Bax, bu da son nəticə: ali təhsilli manikürçü, dərzi, pineçi, fəhlə və sair.

Uşaqlarımızın maraqlarını kəşf edək

Düşünməyə dəyər. Hələ də cəmiyyətimizdə ali təhsillə bağlı xəstəliyin, dəbin və bəhsəbəhsin tüğyan etdiyi bir şəraitdə söyləmək yerinə düşər ki, düşünmək gec deyil. Özümüze əziyyət verməyək. Qazandığımızı digər övladlarımızın ruzisindən kəsib hazırlıqlara verməyək. Uşaqlarımızın kiçik yaşlarından hansı peşəyə, sənətə maraqları olduğunu kəşf edək. Böyüdükcə onları istədikləri sahələrə istiqamətləndirək. Qoy onlar ali təhsilli de olsunlar, orta ixtisas təhsilli de. Qoy onlar dərzi, dülgər, manikürçü, tərəvəz ustası, xalçaçı, zərgər de olsunlar. Hazırda ölkəmizdə fəaliyyət göstərən peşə təhsili məktəblərində onlarla peşə təklif olunur. Onlardan yararlanmağa çalışmaq lazımdır.

Baxmayaraq ki, bu gün də Dövlət İmtahan Mərkəzi tərəfindən ballar endirilir. 200 bal toplayan abituriyentlərin ali məktəblərdə təhsil almaları üçün şərait yaradılır. Lakin gəlin valideyn olaraq özümüz daha dərinlən düşünək. Bizə bunların hansı sərf edir? 2-3 il hər ay 100-300 manat verib hazırlığa göndərdiyimiz uşaqlarımızın son nəticə olaraq 200 bal toplayıb ali təhsil almasını, yoxsa elmə marağının olmadığını hiss etdiyimiz andan etibarən hər hansı bir peşəyə yönəlməsimi? Onsuz da oxumaq həvəsi olmayan gənc ali təhsil alsada, özünü başqa bir peşədə tapacaq. Belə isə ailə büdcəsinə zərər vurmağa dəyərmi?

Axi peşələr də cəmiyyət üçün gərəkdir. Bəs hər birimiz ali təhsil alıb müəllim, mühəndis, həkim və sair olacağıqsa, bizim pal-tarımızı kim tikəcək, dırnağımızı kim manikür edəcək, saçımızı kim kəsəcək. Maşınımızı kim təmir edəcək, xəyalımızdakı zinət əşyasını və yaxud qapı-pəncərələrimizi kim düzəldəcək?..

Kamil bir palançı, yoxsa yarımçıq papaqçılıq?..

Mətanət Məmmədova

Tanınmış politoloq, Rusiya Beynəlxalq Məsələlər Şurasının üzvü Aleksey Naumov "Moskva-Baku" portalına müsahibəsində indiki realitələrdə Rusiya-Azərbaycan münasibətlərinin gələcəyi ilə bağlı öz baxışını təqdim edib, həmçinin Rusiya ilə ABŞ arasında münasibətlərin potensial normallaşmasının Cənubi Qafqaza necə təsir edəcəyini təhlil edib. Müsahibəni oxucularımıza təqdim edirik.

- Bu yaxınlarda Rusiya ilə Azərbaycan arasında Müttəfiqlik Əməkdaşlığı haqqında Bəyannamənin imzalanmasının 3-cü ildönümü qeyd olundu. Bu gün həllini gözləyən mürəkkəb məsələlərin olduğunu nəzərə alsaq, münasibətlərin perspektivləri necədir?

- Rusiya ilə Azərbaycan arasındakı münasibətlər, məncə, global səviyyədə təkcə iki liderin yaxşı münasibətlərinə və ya ümumi tarixi bağlara əsaslanmır. Bu mənim fikrimdir. Bu gün onlar daha ədalətli dünya sistemi, ədalətli dünya nizamı qurmaq zərurəti ilə bağlı iki dövlətimizin ümumi baxışına və Cənubi Qafqazın gələcəyinə ümumi baxışa əsaslanır. Biz ikitərəfli münasibətlərdə çətin an yaşayıyıq, amma düşünürəm ki, bundan sonra çətinlik olmayacaq. İnanıram ki, zaman keçdikcə, AZAL-ın qəzaya uğrayan reysi ilə bağlı yekun araşdırmalar üzə çıxdıqca, münasibətlərimizdə daha yüksək məqamlara çatacağıq. Qarşılıqlı fəaliyyət davam edir, bu yaxınlarda Azərbaycan Prezidentinin Rusiya ilə Şimal-Cənub dəhlizi ilə bağlı sənəd imzalaması və digər ikitərəfli addımlar buna sübutdur.

- Rusiya ilə ABŞ arasında münasibətlərin potensial normallaşması və uzunmüddətli perspektivdə Ukrayna böhranının həlli Cənubi Qafqaza necə təsir göstərə bilər? Sizcə, Tramp administrasiyasının ümumiyyətlə bu bölgəyə münasibəti necədir?

- Rusiya ilə ABŞ arasında münasibətlərin normallaşması regiona müsbət təsir göstərəcək. Rusiya Federasiyası ilə ABŞ arasında münasibətlərdə xeyli sayda problemlər var, onların böyük ekseriyyəti məhz ABŞ-in postsovet məkanını, o cümlədən Cənubi Qafqazı öz maraqlarına uyğun tənziqləmək və təsir etmək istəyi ilə bağlıdır. Əgər bu baş verməyə (və Trampın rəhbər-

"ABŞ-Rusiya qarşıdurması dayansa, Cənubi Qafqazda da sabitlik bərqərar olacaq"

liyi altında mən məhz bu proqnozu görürəm), onda Zaqafqaziyada vəziyyət daha sakit olacaq. Moskva ilə Vaşinqton arasında münasibətlər yaxşılaşdıqca, biz Rusiya və Azərbaycanın müdafiə etdiyi fikrin regionun suverenliyinin təntənəsini görəcəyik ki, region ölkələri öz müqəddəratlarını təyin etsinlər, hansısa hərbi bloklara, məsələn, Avropa İttifaqı kimi regiona aidiyyəti olmayan dövlətlərarası assosiasiyalara qoşulmasınlar. Düşünürəm ki, zaman keçdikcə biz Ermənistanın daha çox qərbyönlü mövqeyindən uzaqlaşdığını görəcəyik. Və o zaman Ermənistanın Azərbaycanla sülh müqaviləsi imzalamaq ehtimalı daha yüksək olacaq.

Azərbaycan və Gürcüstan Rusiya ilə ABŞ arasında potensial normallaşmaya

müsbət baxır, çünki qeyd etdiyim kimi, bu regionda sabitliyə töhfə verəcək. Biz artıq Gürcüstanın baş nazirinin Zelenski ilə bağlı qalmaqlı vəziyyətdə Trampı necə dəstəklədiyini görmüşük. Bakı və Tbilisi regionun Rusiya ilə Qərb arasında maraqların toqquşması meydanına çevrilməsini istəmir. Azərbaycan və Gürcüstan paralel idxalın azalması səbəbindən Rusiya-ABŞ böhranının həllində cüzi itkilərə məruz qala bilər, lakin ümumilikdə bu, onlar üçün ağrılı olmayacaq.

Ermənistan paralel idxalın azaldılmasından xeyli itirəcək. Üstəlik, Avropa İttifaqı Ermənistanı öz içinə çəkmək cəhdlərindən əl çəkməyə məcbur olsa, NATO respublikanı öz içinə çəkmək cəhdlərindən əl çəksə, Nikol Paşinyanın yeni Qərb himayədarları tapmaq kursu iflasa uğrayacaq. Azərbaycanla, Türkiyə ilə, Rusiya ilə barışmaqdan, kənar qüvvələrin bölgəyə sürüklənməsinə son qoymaqdan ibarət olmalı olan Ermənistanın maraqlarından, erməni xalqının maraqlarından çıxış edərək, suverenlik əldə etmək, erməni xalqı və bütövlükdə ölkə üçün yaxşı olardı.

- Rusiya daha ədalətli dünya nizamı və çoxqütblülük məntiqindən əl çəkmir. ABŞ dövlət katibi də birdən-birə çox-

qütblü dünyanın lehinə danışdı. Niyə birdən? Və Rusiya global Cənuba yaxınlaşmağa və Böyük Avrasiya Tərəfdaşlığı ideyasını müdafiə etməyə davam edəcəkmi?

- Rusiya çoxqütblü dünya ideyasından əl çəkməyəcək və global Cənub ölkələri ilə yaxınlaşmağa və Böyük Avrasiya Tərəfdaşlığı ideyasını müdafiə etməyə davam edəcək. Rusiya Federasiyası xarici siyasət təmaslarını məhdudlaşdırmaq istəmir. Və çalışacaq ki, Vaşinqtonla ehtimal münasibətlər olsun ki, Rusiyanın suverenliyinin qorunub saxlanması və inkişafı üçün problem olmasın. Əgər Vaşinqton ölkələrin öz maraqları hüququna malik olması ilə

razılaşarsa, o zaman ABŞ da çoxqütblü dünyanın bir hissəsinə çevriləcək. ABŞ dövlət katibi Marko Rubio hegemonluq dövrünün bitdiyini anladığı üçün çoxqütblü dünyanın zəruriliyi ilə bağlı açıqlama verib. Birləşmiş Ştatlar bütün sahələrdə - hərbi, siyasi, iqtisadi və diplomatik - lider rolunu qoruya bilməz və buna görə də Trampın rəhbərliyi altında realitələrlə barışacaq.

Rusiya Federasiyası ilə Qərb arasında münasibətlərin kəskinləşməsinin başlanmasından ötən 3 il ərzində Rusiya hakimiyyəti ölkənin suverenliyinin əsas, strateji məsələ olduğunu və hakimiyyətin bu yanaşmadan əl çəkmək niyyətində olmadığını açıq şəkildə bəyan edib. Əksinə, Rusiya Federasiyası onun suverenliyinə hörmət edən ölkələrlə qarşılıqlı fəaliyyətə hazırdır. Əgər Donald Trampın tabeliyində olan ABŞ nəinki Moskvanı dinləsə, həm də eşidə bilirsə, onda hər şey yaxşı olacaq. Rusiya bütün köhnə dünyanı məhv edib yenisini qurmaq istəmir. O, dünyanı daha ədalətli etmək istəyir və beynəlxalq münasibətlərin bütün iştirakçıları, o cümlədən Amerika Birləşmiş Ştatları ilə qarşılıqlı faydalı əməkdaşlığa hazırdır.

Tərcümə - Elçin Bayramlı

Sosial şəbəkələrin mənfədi və müsbət cəhətləri nələrdir?

"Bugünkü realitə budur ki, demək olar, hər kəs sosial şəbəkələrdən istifadə edir". Bu sözləri SİA-ya açıqlamasında İnformasiya Texnologiyaları üzrə mütəxəssis Fərid Əmirov deyib.

O bildirib ki, Facebook, Instagram, TikTok, Twitter və digər platformalar gündəlik həyatımızın ayrılmaz hissəsinə çevrilib: "İnsanlar buradan məlumat alır, dostları ilə əlaqə saxlayır, biznes qurur və əylənir. Ancaq sosial şəbəkələrin həm müsbət, həm də mənfədi tərəfləri var.

Sosial Şəbəkələrin Müsbət Cəhətləri: Əlaqə və ünsiyyət

Sosial şəbəkələr uzaqda olan dostlar və ailə üzvləri ilə ünsiyyət saxlamağa kömək edir. İstənilən

yerdə və istənilən vaxt mesaj yazmaq, videozəng etmək mümkündür.

Məlumat və xəbərlər: Xəbər saytları və fərdi bloqlar sosial mediada aktiv şəkildə məlumat paylaşırlar.

Biznes və marketing imkanları: Sosial şəbəkələr biznes üçün böyük imkanlar yaradır. Sahibkarlar buradan məhsullarını reklam edərək, müştərilər tapa və satışlarını artırabilir.

Təhsil və inkişaf: YouTube, LinkedIn, Coursera kimi platformalarda müxtəlif kurslar və təlimlər mövcuddur. İnsanlar pulsuz və ya ödənişli şəkildə yeni biliklər öyrənə bilərlər.

Əyləncə və yaradıcılıq: Video, şəkil və musiqi paylaşmaq, müxtəlif məzmunlar yaratmaq üçün sosial şəbəkələr əla vasitədir.

Asılılıq və vaxt israfı: İnsanlar çox vaxt sosial mediada uzun

müddət keçirirlər. Bu, onların işinə, dərslərinə və real həyatda olan münasibətlərinə mənfədi təsir göstərə bilər.

Məlumat kirliliyi və yalan xəbərlər: Sosial şəbəkələrdə həqiqətə uyğun olmayan xəbərlər tez yayılır. İnsanlar bəzən doğruluğunu yoxlamadan bu məlumatlara inanır və paylaşırlar.

Kiber təhlükələr və məxfilik problemləri: Şəxsi məlumatların

oğurlanması, haker hücumları və fırıldaqçılıq halları sosial mediada geniş yayılıb. Həmçinin, bəzi təbiiqlər istifadəçilərin şəxsi məlumatlarını icazəsiz paylaşa bilər.

Psixoloji təsirlər: İnsanlar sosial mediada gördükləri "ideal həyatlar" öz həyatlarını müqayisə edərək stress və depressiyaya düşə bilərlər. "Bəyənmə" sayı, şərhlər və izləyici sayı bəzi insanlarda özünə inamsızlıq yarada bilər.

Fiziki aktivliyin azalması: Uzun müddət ekran qarşısında vaxt keçirmək sağlamlığa mənfədi təsir edir

Nəticə: Sosial şəbəkələr həyatımızın bir parçasına çevrilib və onlardan imtina etmək çətindir. Ancaq onları düzgün və balanslı şəkildə istifadə etmək vacibdir. Lazımsız vaxt itkisini azaltmaq, şəxsi məlumatları qorumaq və yayılan informasiyanın doğruluğunu yoxlamaq hər bir istifadəçinin məsuliyyətidir. Sosial mediadan faydalı məqsədlər üçün istifadə etsək, onun müsbət təsirlərindən maksimum yararlanabilirik".

Arzu İbaquliyeva

“Novruz bayramı dövlətçilik tariximizin milli əsaslarını möhkəmləndirib”. Bu sözləri SİA-ya açıqlamasında filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent, AMEA Folklor İnstitutunun aparıcı elmi işçisi Elçin Qaliboğlu deyib. O bildirib ki, Novruz bayramında milli ruhumuzun, qədimliyimizin zəngin çalarları yaşayır: “Min illər əvvəl əcdadlarımız inanıblar ki, insanla təbiətin birliyi var. Bu birliyi əcdadlarımız öz ömründə yaradıb və yaşadıb: qışın yazı əvəzləməsini öyüb, təbiətlə birgə ruhən yenidən doğulub, içəridən arınıb, bu təmizlənməni mənalandırıb, bayramlaşdırıb. Sonradan bu əski inan cıllanıb, sistemli təsəvvürlər halına gəlib. Yüzlərdən bəri yol gələn, çoxlu müqavimətlərə, dəyişmələrə məruz qalan Novruz ötən müddətdə xalqı ruhumuzun özünəməxsusluğunu qoruyub saxlayıb. Xalq o zaman var olur ki, qədim ruhunun soraqlarını, adət-ənənəsini, bir sözlə, özünəməxsus nəyi varsa, hamısını qoruyub saxlayır. Belə də tarixin dolanbaclarında sarsılmaz, başını itirmir. Tariximizin ən çətin məqamlarında belə bu bayram ürkəldə yaşadıb.

Novruz bayramı bir çox ölkələrdə qeyd edilir. Azərbaycan Novruzunun isə bənzərsizliyi ortadadır. Ümumşərq, ümumtürk key-

“Novruz bayramı - milli ənənənin simvoludur”

fiyyəti olan Novruz müğəmdəki bənzərsizliyimiz qədər bizimdir. Qədimdən bəri varlığın başlıca ünsürlərinə (su, od, hava, torpaq) türk öz ruhuyla baxıb, təbiətin yenidən doğulmasını mənalandırarkən başqa xalqların təsəvvürlərinə gərəyi olmayıb. Minillərdən bəri yol gələn, çoxlu dirənişlərə, dəyişmələrə məruz qalan Novruz xalq ruhunun özünəməxsusluğunu bacardığı qədər yaşadıb. Bu gün Novruz bayramı Azərbaycanda dövlət səviyyəsində qeyd olunur. Elə etməliyi ki, qədimliyimizin soraqları qloballaşma həşirində gözümüzə qətiyyən adıləşməsin, məzmunsuzlaşmasın.

Bayram hər şeydən əvvəl insanın içində olmalıdır. Novruzun mahiyyətində xalqımızın halının yetkin ifadəsi var. Novruzdakı od - bayramın başlıca rəmzidir. Burada Xeyrin Şər üzərindəki qələbəsinə inanm yaşayır, təsdiq olunur, insanı daxilən, ruhən təmizləyir.

Azərbaycan Novruzunu - Milli ənənənin simvolu

Milli bayram - xalqın minillərdən bəri gələn ənənəsinin, yaşam tərzinin özülündə yaranır, oturur, var olur. Bayram yaradıcılığı - xalqın özünəməxsusluğunun təsdiqidir. Novruz bayramı hələ bundan sonra mahiyyət üstə geniş araşdırma tələb edən, Azərbaycan ruhunun çalarlarının araşdırılmalı olduğu geniş spektrli bir mövzudur.

İlk növbədə, Novruz bayramı - milli ənənənin simvoludur. Ənənə xalqın dayanıqlı mədəniyyətinin, yaşamının bənzərsiz cəhətlərini aşkara çıxarır, təsdiq edir. Xalqın bayram yaradıcılığı minillərdən bəri davam edən ulusallığı nəinki təsdiq etməlidir, habelə bundan sonrakı üfqlər üçün də ciddi zəmin yaratmalıdır. Bu mənada Novruz bayramı bizim üçün belə bir yaradıcılıq imkanı verir. Ta qədimdən türk düşüncəsində yazın gəlişi təbiətin dirilməsinin, yenilənməsinin rəmzi olub. Ümumiyyətlə, təbiətə ilahi səviyyədə yanaşma əcdadlarımızın ruhunda yaradıcı bir keyfiyyətdir ki, bu gün də yaşayır. Məsələn var ki, əsil itməz, cəvhər dönməz. Dünyanın bir çox xalqlarının mədəniyyət sistemində yazın gəlişi ilə bağlı gözəl düşüncələr var. Ayrıca olaraq Şərq düşüncəsində Novruz bayramı ilə bağlı zəngin, maraqlı yaşayışlar - adət-ənənələr olsa da, Azərbaycan Novruzunu bunların hamısından fərqlənir. Xalqımız minillərdən bəri ağılında yaşatdığı, yaşamına gətirdiyi bütün gözəl duyğularını həmişə Novruzla bağlayıb, mənalandırıb. Ona görə ki, bayramın başlanğıcı - yaranışı ifadə etməsinə ina-

Bayram və mətbəx anlayışları bir-biri ilə sıx şəkildə bağlıdır. Bayram xalqın bütün gözəl duyğularını, düşüncəsini, ümidini, yaşamağa, yaratmağa olan inadını, başlıcası inamını özündə yetkin şəkildə birləşdirir. Zəngin mətbəxi olan xalq - qədim tarixi, dövlətçiliyi, ciddi, oturmuş mədəniyyəti olan xalq deməkdir. Xalq hadisəsi ötür, keçici bir hadisə olmayıb, özündə əbədiyyəti, bəşəri keyfiyyətləri təsdiq edir.

Azadlıq duyğusunun, gerçəkliyinin mayasında hər an məsuliyyət durmalıdır. Xalq ruhunun minillərin sınağından keçib gələn məntiqi bizə bunu deyir. Bu mənada əskidən bəri milli ruhumuzun təməli üstə inkişaf etmiş mətbəx mədəniyyətimizi ömrümüzə, məişətimizdə tam bərpa etmək, bu sahədəki adət-ənənələri ardıcıl, yaradıcılıqla inkişaf etdirmək, yaşatmaq qaçılmazdır.

Dünyanın qədim, zəngin mətbəxlərindən olan Azərbaycan mətbəxinin milli ruhumuzu yüksək səviyyədə ifadə etməsi sevindirici haldır. Bu gün Azərbaycan mətbəxinin də soraqlarına mənəsi iddiaları ilə baş qatan ermənilərin çabalarının əsassızlığı ortadadır. İddia etmək yiyə sayılmaq deyil.

Novruz şirniyyatları (qoğal, şəkərbura, paxlava, badambura) mahiyyətə bayramın ruhundan gələn yenilənməni, yaranışı ifadə

edir. Qışdan çıxan zəifləmiş orqanizmə güclü kalorili yeməklər gərək idi. Novruz şirniyyatı bayram mətbəxinin ayrılmaz hissəsi kimi bu funksiyanı indi də gözəl yerinə yetirməkdədir. Novruzda yeyilən səməni halvasının bir başqa dadı var. Səməni yazın, yaşıllığın, əkin-biçinin rəmzidir. Uşaqlığımızda buxarıda bişən səməni halvasını yeməyimi gözəl xatırlayıram. Bir neçə proses keçməklə cücərməmiş buğdadan hazırlanan səməni halvasının ətri, doyumuğu, qida dəyəri çağır-

ılıb. Bu yaranış inancda təbiət-insan birliyinin ifadəsi kimi anlaşılib. Əcdadlarımızdan gələn düşüncə tarixən ruhumuzun özgüvenliyini, yenilməz nıkbınlığını yaradıb. O deməkdir ki, xalq bayramı o dərəcədə ruhunun doğması olaraq yaradıb, görüb, cıllayıb, inanıb ki, onu bütövlükdə mərasim mədəniyyətinin özülünə çevirib, öz davranışlarını bayram kuralları ilə nizamlayıb. Bu, artıq xalqımızın ruhunun ifadəsi olan, heç bir xalqda rast gəlinməyən davranışlar sisteminin bayram-mərasim kompleksindən güc alması demək olub.

Azərbaycanda sovet hakimiyyəti zamanı Novruzla bağlı qadağalar olsa da, xalqımız onillərlə bu bayramı ağılında-ürəyində qoruyub, yaşadıb. Tarixən Azərbaycan milli dövlətçilik ənənəsində Novruz bayramı xüsusi yer tutur. İnanca görə, Novruz ərəfəsində hər bir evdə aparılan təmizlik işləri yenilənmə ilə bağlıdır. Yeni ki, bayramda təkə ilin təzələnməsi yox, bütönlükdə köhnə ili yaşamış hər kəsin, hər şeyin təzələnməsi inancı var.

Novruzdakı oyunlar mahiyyətə əyləncəviliyə köklənsə də, həm də bayramdan gələn müəyyən qənaətlərin, ilk növbədə, uşaqların ağılında oturmamasına, yaddaş təbəyisinə xidmət edir.

Azərbaycan mədəniyyəti çox zəngin ənənələrə malikdir. Zənginliyimiz tariximizin qədimliyindən, böyüklüyündən irəli gəlir. 2009-cu ildə BMT Baş Məclisinin 64-cü sessiyasında martın 21-i dünyada "Beynəlxalq Novruz Günü" elan edildi. Hazırda dünyanın bir çox ölkələrində üç yüz milyondan çox insan Novruz bayramını qeyd edir. BMT-də qəbul olunmuş bu qərar Azərbaycan dövlətinin təşəbbüsü ilə baş tutub.

Novruz bayramı və mətbəx mədəniyyətimiz

Azərbaycan mədəniyyəti olduqca zəngin ənənələrə malikdir. Zənginliyimiz tariximizin qədimliyindən, böyüklüyündən irəli gəlir.

"Milli dəyər - Bəşəriyyət" anlamı haqqında

Milli (ulusal) dəyər - içimizdən, ruhumuzdan yaranan, başqasından fərqlənən göstərmə dəyərdir. Küresəlləşmə (qloballaşma) ulusallığa qarşıdır. Ulusal-fərdi-dövlət özüm-lüyü, müstəqilliyi qorumaq üçün milli dəyərlərin qorunması qaçılmazdır.

Milli dəyər bəşərin ümumi keyfiyyətlərinin mücərrəd şəkildə özünə şamil edilməsi deyil. Milli dəyər - millətə məxsus olandır. Keçmişimizdən gələn, milli ruhumuzu təsdiq etdiyi dərəcədə də bəşəriyyəti hava-su kimi gərək olan xüsusiyyətlərimizi göz-bəbəyimiz kimi qorumaq, artırmaq, bu özüldə yeni dəyərlər yaratmaq kimi mənəvi borcumuz, tükənməz ulusal imkanımız var. Ulusal dəyərlərə yiyəlik etmək onu yaratmaq kimi çətindir. Ulusal dəyər ali səviyyədə yaşatmaq gərəkdir ki, kutsal, uca ömürlər yaransın.

Novruz bayramı milli ruhumuzu təsdiq etdiyi dərəcədə bəşəriyyətimizi də təsdiq edir, ona görə bizə belə doğmadır. Dövlət amili ciddi hadisədir. Soydaşlarımızın ağılında ardıcıl olaraq dövlət sevgisinin yaradılması gərəkdir. Əsl ulusal (milli) dəyər həmişə çağdaşdır. Azərbaycanın bağrından qopan dəyərləri buna ən gözəl misaldır və bəşərə örnəkdir. Novruz bayramı bu dəyərlərin bənzərsiz birləşdiricisi və ifadəçisidir".

Söylü Ağazadə

Bazarlarda vəziyyət: Məhsul bol, alıcı az, qiymətlər baha...

Qış mövsümünün sonu ənənəvi olaraq dükan-bazarda kənd təsərrüfatı məhsullarının, xüsusilə meyvə-tərəvəzin qiymətləri bahalaşır. Bunun əsas səbəbi ötən mövsümdən qalan məhsulun bitmək üzrə olması, yeni məhsulun isə hələ yetişməməsi ilə bağlıdır. Yerli məhsulun qıtlığını bu mövsümdə xaricdən gətirilmiş meyvə-tərəvəzlər doldurur. Lakin bu bolluğa rəğmən qiymətlər elədə də ucuz deyil.

Məlum olduğu kimi, bahalaşma 2 halda olur biri məhsul qıt olanda, digəri ona tələbat artanda. İndi bu iki halın heç biri müşahidə olunmur. Üstəlik, Ramazan ayının başlaması nəticəsində ərzaqlara tələbat müəyyən qədər azalıb. Belə ki, yüz minlərlə vətəndaşımız oruc tutur ki, bu da gündəlik qida sərfini xeyli azaldır. Lakin bu halda belə qiymətlər nəinki enmir, əksinə bahalaşır. Həftəsonu Bakıdakı bazarlardan bir neçəsinə baş çəkərək bu qənaətə gəldik. Aydın oldu ki,

məhsullar az qala 2 dəfə baha satılır. Bazarın öz məhsullarını gətirib satanlar alverçilər kimi baha qiymət təklif etmirlər. Lakin burada da daha çox alverçilər işləyir ki, onlarda qiymətlər nisbətən yüksək olur.

Nurəddin adlı goranboylu satıcı deyir ki, "burdakı daimi alverçilər məhsulu kəndlidən alıb 3 qat bahasına satırlar, biz isə özümüz gətirib qıraq-bucaqda satırıq, ona görə bizdə onlardan ucuz olur". Satıcı

da, sərf eləyir: "Məsələn, mən burada yaxşı kökü 50 qəpiyə, almanı 70 qəpiyə almışam ki, mərkəzidəki bazarlarda və marketlərdə bu 2-3 qat bahadır. Bunlar mənə lap hər kq-da 200 qram aldatsalar da, yəni 4 kq əvəzinə 3 kq çəksələr də, mənə sərf eləyir, çünki belə olanda aldığım məhsul başqa bazardan və ya mağazadan 2 dəfə ucuz düşür".

Yeri gəlmişkən, alverçilərin de-

Azərbaycan
Respublikasının
Medianın İnkişafı
Agentliyi

Yazı Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyinin maliyyə dəstəyi ilə "Azad sahibkarlığın və liberal iqtisadiyyatın təşviqi" istiqaməti çərçivəsində hazırlanıb

bu il bazarlarda son dövrlərdə ən bahalı ildir. Maraqlıdır, məhsul boldur, alıcı azdır, amma qiymətlər ucuz deyil...

"Vosmoy" da qiymətlər başqa bazarlara nisbətən xeyli ucuzdur

Xalq arasında "Vosmoy" bazarı kimi tanınan 8 km-dəki ticarət mərkəzi Bakıda kənd təsərrüfatı məhsullarının ən ucuz qiymətə satıldığı yer kimi tanınır. Bazarda apardığımız müşahidələr də bunu təsdiq etdi. Qiymətlər ümumiyyətlə baha olsa da, digər bazarlarla müqayisədə xeyli aşağıdır. Burada kq hesabı ilə kələmi 1 manata, almanı 70-80 qəpiyə, narı 1,5 manata, kartofu 1 manata, balığı 3-5 manata, qozu, badamı, fındığı 4 manata, çuğundur, kök, turp kimi tərəvəzləri 50-70 qəpiyə, soğanı 80 qəpiyə, göyertini 10 qəpiyə, limonu 20-25 qəpiyə, bananı 2 manata, düyünü 2 manata, qarabaşığı 1 manata, gül kələmini 1 manata, kənd yumurtasını 20 qəpiyə almaq olur.

Bakının digər yerlərində isə bu

nın sözlərinə görə, bazarlarda ümumiyyətlə, kəndlini buraxmırlar ki, nəticədə alverçilərin xidməti sayəsində qiymətlər baha olur.

"Tərəzidə aldadılsam belə, buradan aldığım məhsul 2 dəfə ucuz düşür"

Bazarın örtülü hissəsində işləyən alverçilər isə iddia edirlər ki, onlar müştəriləri tərəzidə aldatmır, amma səyyar satıcılar aldadır deyərək ucuz verirlər. Səyyar satıcılar isə deyirlər ki, onlar da eyni elektron tərəzidən istifadə edirlər.

Ümumiyyətlə, bu bazarda məhsulların niyə başqa bazarlardan ucuz olmasının səbəblərini soruşduqda satıcılar dedi ki, mərkəzi bazarlarda yerpulu bahadır. Bir xanım alıcı isə dedi ki, bu bazarda tərəzidə daha çox aldadırlar, ona görə ucuz satırlar. Lakin, bu söhbəti eşidən bir alıcı maraqlı müqayisə apardı.

Bakıxanovdan bura bazarlığa gəlmiş Sabir adlı alıcı deyir ki, burada hətta tərəzidə xeyli aldadılsan

diyinə görə, bu bazarda ticarət edənlərin hamısı elektron tərəzidən istifadə etməyə məcbur edilir. Elektron tərəzi almayan adam bazara buraxılmır. Bazarın içərisində təmir və yenidənqurma işləri aparılıb. Satıcılardan birinin dediyinə görə, təmirdən sonra əvvəl 1 metr yerə 70 manat ödəyirdilərsə, indi 200 manata qaldırılıb.

Abşeron kəndlərinin məhsulu başqa regionların adı ilə satılır

Sabunçu bazarında qiymətlər "Vosmoy"dan nisbətən baha olsa da, mərkəzi bazarlardan ucuzluqdur. Burada meyvələr "Vosmoydan bir az bahadır. Məsələn, alma 1 manatdan aşağı deyil. Nar, armud, üzüm isə 3 manatdan ucuz olmur. Banan 2.5 manatdır.

Bazarın daimi müştərilərindən olan bir tanışımızla rastlaşdıq. Dedi ki, həyətlərindəki mağazalarında kından burada ucuzluqdur, amma ümumiyyətlə mövsümə görə qiymətlər bahadır: "Bax 2 zənbil bazarlıq etmişəm kələm, kök və çuğundur 1 manatdan aşağı deyil, meyvələr isə 2 manatdan ucuz deyil. Qoz-fındıq 5 manat, ən ucuz kartof 1 manat, soğan 80 qəpikdir.

Düzdür, bu həyətlərdəki meyvə-tərəvəz mağazalarına nisbətən 2 dəfə ucuzdur, amma ümumilikdə ilin ən baha vaxtıdır.

Bu bazarda da əsasən daimi alverçilər işləyir. Yalnız tək-tük kənddən öz məhsulunu gətirib satanlar olur, onlar da bazarın arxasındakı boş meydanda satırlar ki, ora alıcı getmir. Burada Bakı kəndlərindən də məhsul gətirirlər, amma birmənalı olaraq hamısını bölgədən gətirilmiş məhsul kimi qələmə verirlər.

Bu bazarda ev quşlarının da böyük satış sahəsi var. Burada diri ördək 10 manata, kənd toyuğu 10-15 manata, qaz 20 manata, hinduşka isə 30 manatadır.

Bahalığın bir səbəbi də kəndlini bazara buraxmayan alverçilərdir

Müqayisə üçün mərkəzdə yerləşən bir bazara da baş çəkdik. "Şərq bazarı"ndakı qiymətlər "Vosmoy"dan və "Sabunçu"dan 2 dəfə bahadır. Burada kq-ı 2 manatdan aşağı meyvə-tərəvəz tapmaq olmaz. Alıcıların dediyinə görə, burada alverçilər məhsulu kəndlidən "su qiymətinə" alıb, paytaxt sakinlərinə "od qiymətinə" satırlar.

Pensiyaçı olduğunu deyən Lidiya xanım qiymətlərin bahalığından gileyilir: "Qiymətlər çox bahadır. Kələm, kök, çuğundur manat ya-

rımdan, meyvələr 3 manatdan aşağı deyil, bu qiymətə ala bilmirik. Televiziyada deyirlər ki, məhsul boldur, həqiqətən də belədir, amma maraqlıdır, bəs niyə qiymətlər ucuz deyil?"

Ümumiyyətlə, bu bazarda xarici meyvə-tərəvəzlər çox satılır. Bunların çoxu GMO olduğundan yerli məhsuldan ucuz satılır. Vaxtından bir neçə ay tez yetişməyə məcbur edilmiş meyvə-tərəvəzlər baha olsa da, alıcısı tapılır.

Onu da qeyd etmək lazımdır ki, yay mövsümündə yetişməli olan meyvə-tərəvəzlərin xarici ölkələrdən yazda bazara çıxarılması nəticəsində yerli məhsulun azlığı kompensasiya olunur. Lakin alıcıların çox onları almaqdan imtina edir və yerli məhsul axtarırlar. Yerli məhsulun isə yerli bazarlarda payı getdikcə azalır.

Elçin Bayramlı

Siqaretin bahalaşması nələrə səbəb olacaq?

İqtisadçı bir sıra məqamlara aydınlıq gətirdi

“Sosial layihə olaraq siqaretin və alkaqollu içkilərin bahalaşmasının tərəfdarıyam. Yəni bu bahalaşma ilə həm əhalinin bir qismi siqaretdən istifadə kimi pis vərdislərdən çəkine birlər, digərlər tərəfdən isə uşaqların istifadəsini də məhdudlaşdırma bilər”. Bu sözləri SİA-ya açıqlamasında iqtisadçı ekspert Akif Nəsirli deyib.

Akif Nəsirli sözlərinə belə davam edib: “Amma məsələ burasındadır ki, siqaret, alkaqollu içkilər təklif edən şəxslər üçün bu önəmli deyil. Əgər bu belə olmasaydı bu kimi

sahibkarlar bir gecədə siqaretin qiymətini 2-3 manat bahalaşdırma bilərdilər. Amma bu siqaret sənayesinin zərərinə ola bilərdi, çünki bunun nəticəsində 20-30% insan siqareti ata bilər. Ona görə də bu kimi sənaye obyektləri qiyməti 10-20 qəpik artırırırlar ki, siqaret istifadəçiləri siqaretdən imtina etməsinlər, digər tərəfdəndə yavaş-yavaş siqaret istehsalçılarının mənfəəti artsın.

Yeni bugünkü siqaretin bahalaşmasının əsas səbəbi siqaret istehsalçılarının mənfəətinin artmasıdır. Bu tamamilə siqaret biznesinin istehsalı ilə məşğul olan camiiyyənin, dairənin gəlirlərinin və mənfəətinin artırılmasını hədəfləyir. Bunun cəmiyyətə nə əvvəl, nə də bundan sora heç bir xeyri olmayıb”.

Ayşən Vəli

“Ronalduun “Real”a keçdiyini eşidəndə dedim ki...”

“Real”ın sabiq müdafiəçisi Marselo keçmiş komanda yoldaşı Kriştiano Ronaldo ilə münasibəti yaşaması haqda danışib. QOL.az xəbər verir ki, o, Ronalduun Madrid təmsilçisinə transfer olunmağından öncə aralarında mübahisə yarandığını deyib: “Kriştiano ilə münasibətim Braziliya-Portuqaliya matçı zamanı mübahisəmizlə başladı. O, çox sürətli idi və mən ona qarşı qaydanı pozmalı oldum. Ronaldo mənə tutdu və mən də eyni şəkildə cavab vermək istədim. Lakin o, çox uzun idi. Sonradan bildim ki, “Real” iki aydan sonra Ronalduu alacaq. Sonra zarafatla dedim: “Klubdan gedirəm”. Amma hər şey yaxşı alındı”.

Bu ölkədə əhali azalmasının qarşısını almaq üçün nikah yaşı azaldılır

Çində demoqrafik problemə çevrilən əhalinin azalmasını qarşısını almaq üçün nikah yaşının aşağı salınması təklif olunur. Bu təklifi Çin Elmlər Akademiyasının akademiki Çen Son-si üzvü olduğu Çin Xalq Siyasəti Məşvərət Şurasının illik iclasında irəli sürməyi planlaşdırıb. O, evlilik yaşının 18-ə endirilməsini mümkün hesab edir. Hazırda Çində oğlanlar üçün ən aşağı nikah yaşı 22, qızlar üçün 20-dir. Bu yaş həddi Çində “hər ailəyə bir uşaq” siyasəti dövründə qəbul olunub. Çin dünyada nikah üçün ən yuxarı minimum yaş həddi tələbi olan ölkələrdən biridir.

“SƏS” qəzetinə abunə kampaniyası davam edir!

«SƏS» QƏZETİNƏ
ABUNƏ OLMAQ İSTƏYƏNLƏR
AŞAĞIDAKI YAYIM
ŞİRKƏTLƏRİ İLƏ ƏLAQƏ
SAXLAYA BİLƏRLƏR

1. Azərpoçt Poçtdaşıma Mərkəzi – 0125984955, 0552004544
2. Azərmətbuat Yayım MMC – 0124411991, 0124404694
3. Səma Mətbuat Yayım – 0125940252, 0503336969
4. Pressainform MMC – 0125115191, 0504560835, 0553156002
5. Qaya Mətbuat yayım – 0125667780, 0502352343
6. Qasid Mətbuat Yayım – 0124931406, 0124938343
7. F.Ş.Ruhid Hüseynov – 0124349301, 0505357898
8. Ziya LTD – 0124977696, 0503067744

1 nüsxə 1 aylığı 13.20 AZN

6 aylıq 79.20 AZN

1 illik 158.40 AZN

ABUNƏÇİLƏRİMİZİN
XİDMƏTİNDƏYİK
Müraciət, şikayət, yazı,
təbrik və başsağlıqlarınızı
dərc etməyə hazırıq!

Bu gün Bakıda güclü külək əsəcək - XƏBƏRDARLIQ

Bu gün Bakıda və Abşeron yarımadasında, eyni zamanda bəzi bölgələrdə güclü külək əsəcək. SİA xəbər verir ki, bu barədə Milli Hidrometeorologiya Xidməti sarı və narıncı xəbərdarlıq yayıb.

Bakıda və Abşeron yarımadasında, Kəlbəcər, Laçın, Zəngilan, Balakən, Qax, Şəki, Zaqatala, Şamaxı, Göyçay, Bərdə, Yevlax, Tərtər, Ağcabədi, Ağdam, Gədəbəy, Göygöl, Qusar, Sabirabad, Neftçala, Hacıqabul, Qazax, Ağstafa, Tovuz, Şəmkir, Gəncə, Samux, Şabran, Siyəzən, Xaçmaz, Xızı, Lerik, Yardımlıda qərb küləyi əsəcək, sarı xəbərdarlığa uyğun olaraq küləyin sürəti 13.9-20.7 m/san təşkil edəcək. Daşkəsən, Qobustan, Goranboy, Naftalan, Mingəçevirdə isə qərb küləyi əsəcək, narıncı xəbərdarlığa uyğun olaraq küləyin sürəti 20.8-28.4 m/san təşkil edəcək.

Baş redaktor:
Bəhruz Quliyev

Ünvanımız:
Bakı şəhəri,
Üzeyir Hacıbəyli
küçəsi, 66.

Şəhadətnamə: № 022492
<http://www.ses-news.az>
<http://www.sesqazeti.az>
E-mail: ses@sia.az

“ƏLİNCƏ” AZƏRBAYCAN XEYRİYYƏ CƏMİYYƏTİNİN ORQANI.

QƏZET 1991-Cİ İL
YANVARIN 11-DƏN ÇIXIR
Tel: 598-33-90
Faks: 493-11-62

Redaksiyanın mövqeyi
ilə müəllifin mövqeyi
üst-üstə düşməyə bilər.

**Qəzet bazar və
bazar ertəsindən
başqa hər gün
nəşr olunur**

Tiraj: 2700